

TÖÖLISKOJA TEATAJA

TÖÖLISVANEMATE JA NÕUKOGUDE HÄÄLEKANDJA

November 1939

Nr. 11

3. AASTAKÄIK

SISU: 1) Tööliste mured ja nende lahenduskatsed. 2) Sakslaste varandused. 3) Tööõiguse areng ja rooma õigus. Ilmar Rebane. 4) Ostujõud ja selle kaitse. H. Isküll. 5) Alaealiste mõjust töölisleibkondade elamis-oludele (järg). R. Villem. 6) Tööliskoja üldkoosolek. 7) Ülevaade Tööliskoja tegevusest. 8) Käitiste elu. 9) Mitmesugust. 10) Nõuandenurk. 11) Välismaalt.

Tekstiilvabrik

A/s O. Kõlbas

Tallinn

VÄSITAVA PÄEVATÖÖ JÄRELE

PAKUB

„Päevaleht“

JÄLLE UUT JA HUVITAVAT

„**LASTE RÕÕM**“ ON LASTELE KASVA-
TUSLIKUKS ALUSEKS

KIRJANDUST,
kooliraamatuid,
koolitarbeid,
kirjutusmaterjale,
joonistus- ja
maalimistarbeid,
paberikaupu,
kantseleitarbeid
jne. jne.

soovitavad suures valikus

„**PÄEVALEHE**“ **RAAMATUKAUPLUSED**

TALLINN, SUUR-KARJA 23

PIKK 2

Tööliskoja Teataja

NOVEMBER 1939

Nr. 11

III. aastakaik

Tellimishind: aastas . . Kr. 1.50 1/2 aastas. „ —.75 1/4 „ . „ —.40 Üksiknumber 15 s.	Ilmub kord kuus, vähimalt 24 lhk. suuruses. Tegev toimetaja koja peasekretär Lui Metslang. Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13, telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti, välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.	Kuulutuste hind: lehek. . Kr. 30.— 1/2 lehek. „ 15.— 1/4 „ . „ 8.— 1/8 „ . „ 5.—
--	---	---

Tööliskoja uus koosseis.

Vasakult 1. rida: V. Ado, V. Ankrovits, peasekr. L. Metslang, juh. I. E. Saar, esimees J. Kurvits, juh. I. F. Kauks, O. Koplus, A. Petrov.

Vasakult 2. rida: instr. R. Koppelman, R. Jurtom, H. Schlossmann, R. Leinat, A. Vettmann, A. Helde, ametnik L. Uuetoa,

P. Pihlak, G. Metsvald, J. Puhkur, nõunik A. Renning, N. Andresson.

Vasakult 3. rida: A. Raidma, sekretär O. Mander, R. Kimberg, E. Petree, E. Aun, A. Kaasik, V. Kings, V. Hansmann, E. Kadakas.

Vasakult 4. rida: K. Kongas, A. Laane, G. Aarma.

Pildilt puuduvad A. Saul ja A. Kivisalu.

Töölaliste mured ja nende lahenduskatsed

Üks kuu on jälle möödunud, ilma et tööliste olukorras oleks tulnud mingit lahendust või kergendust. Vastupidi — elu muutub järjest raskemaks.

Suurim mure on praegu töövõimaluste vähenemine. Töönädalat lühendatakse väga paljudes käitistes ja on ette tulnud ka suuremaid vallandamisi. Sel

puhul juhtub nagu Kreenholmis, et hoolimata tööliskonna vastuseisust ning ka riigivõimu korraldustest vallandatakse just need töölised, kellele see on kõige valusam vanuse või majandusliku seisukorra tõttu. Samal ajal töövõimaluste vähenemisega tõusevad tarbeainete hinnad. Selles olukorras sai tööliskond riigivõimu esindajalt kuulda, et senise elutaseme tõstmisest ei saa olla juttugi.

Kahjuks ise on tõsi, et elatustaseme tõusust oleme praegu kaugemal kui kunagi varem. Kui teenistus langeb samaaegselt hindade tõusuga, vaevalt tähendab ka suurem vastutulek tööliskonnale tema elatustaseme tõusu, — sellega võidakse vaid pehmenendada suuremat häda. Töölised võisid oodata, et nende nõudmisi mõõdetakse nüüd laiemal mõõduga ning et töötülide lahendamise komisjoni tegevuses hakkavad puhuma värskemad tuuled.

Kuid juba esimene suurem töötüli selles olukorras — Kreenholmi oma — tõi töölisele suure pettumuse. Komisjon jättis otsuse tegemata põhjendusega, et asi polevat selge ja tulevat ära oodata olukorra kujunemist! Sel puhul võib küsida, kui kaugele peab siis arenema elukallidus ja tööpuudus, et vastavatele asutustele saaks olukord lõpuks „selgeks“?

Kas oodatakse, kuni elukalliduse indeks hakkab näitama suuremat tõusu? Peaks ju olema selge, et kui komisjon arvestab oma otsuseis ainult indeksite protsente, siis ei tähenda see sugugi „elatusaseme kaitset“, mis olevat nüüd riigivõimu programmis. Sest esiteks võib komisjon näit. novembris kasutada septembrikuu indekseid, seega vahepealsed muutused, mis võivad olla väga suured, jäävad arvestamata. Ja rääkimata sellest kujuneb olukord siis sellaseks, et enne tõuseb elukallidus, seega halveneb töölise olukord, ja siis tagantjärele tuleb palgatõus ja seegi vaid kurikuulsa indeksi ulatuses. Ja edasi: kui tööaeg lüheneb, siis ei jatku sellest palgatõusust niikuinii elatustaseme hoidmiseks. **Töötasud peavad tõusma nii, et sellega oleks tasa tehtud võimalik nädalateenistuse tagasimineku.**

Kõigest sellest nähtub, et küsimuse all ei ole ainult palkade kohaldamine mingisugusele indeksile, vaid midagi palju suuremat ja tähtsamat: **majanduse reservide rakendamine selleks, et tööliskond saaks raskest ajast üle.**

Töölisel puudus ju võimalus koguda endale tagavarasid, küll aga on neid kogunud tööandjad, kasutades töölispalkade madalat seisu. Osalt on need reservid ära auranud üle piiri ja seoses praeguse olukorraga, eriti sakslaste väljarändamisega, on tõsiselt karta, et see äraauramine kestab praegu edasi. Kuid tervelt ei saanud need reservid kaduda ja nüüd tuleb neid juhtida tööliste kätte; see tähendab aga ühtlasi, et need reservid satuvad rahvamajanduse ringvoolu, aitavad kaasa majanduse elustamiseks ja on päästetud äraauramise hädahust. Et sellega toime tuleb töötülide lahendamise komisjon, ei ole igatahes loota.

Palgatõstmise korral on veel teine võimalus juhtida majanduse reservid raskuste võitmiseks — **need tuleb juhtida töövõimaluste laiendamiseks.** Sel alal me kuuleme, et kavatakse korraldada senisest suuremas ulatuses avalikke töid. See on kahtlemata vajaline, kuid töölise elatusaseme kaitseks ja kogu majanduselu allahoidmiseks avalikest töödest ei jatku. Riigivõim peab juhtima kõik majanduse reservid tootvale tööle, nii et see mõjuks tõesti elustavalt ja rahva olukorda tõstvalt. Kuidas seda teha, seda näitab elu ise: **on vaja asuda tööliskorterite suurejoonelisele ehitamisele.**

Sellest aga ei ole midagi kuulda, küll aga esitatakse ja valmistatakse poolikuid seaduste kavu, mis ei saa tuua olulist parandust olukorda. Üüriseadusega kavatakse alla viia üürid kõige väiksemates korterites, kuid mis ulatuses see allaviimine võib toimuda, seda seadusekavast otsekohe ei nähtu.

Kui palku ei tõsteta ja kortereid ei ehitata, siis ei ole tuuma ka sõnadel töölise olukorra kaitsest. Asja palju ei muuda, kui valmistatakse sääraseid seadusekavu nagu vanade töövõtjate kaitse asjus, millega tahetakse kehtima panna igasugused eluvõõrad korraldu-

sed, mis ei kaitse ühtki vanemat töolist vallandamise vastu enne seaduses ettenähtud pensioniõiguse tekkimist. Ei võetud kuulda Tööliskoja ettepanekut, et **ühtki vanemat töolist ei tohiks vallandada tööliskoja nõusolekuta** või äärmisel juhul riikliku komisjoni loal ning et **vanemate töolist pensioneerimise küsimus peab olema lahendatud ühes vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamisega.**

Ühe sõnaga: sotsiaalseaduste kavad, mis seni on valminud või mis on valmimas, ei paku mingit tegelikku lahendust töolistele muredele. Veidi parem on lugu lasteabiraha seaduse kavaga, kus on arvestatud, olgugi kärbitud kujul, mõningaid töolistele konverentside ja Tööliskoja seisukohti. Üldiselt aga kavad koostatakse mitte töolistele tõelistest muredest ja elukogemustest väljakaasvanud soovide alusel, vaid need kavad valmistatakse ametlikes kabinetides kindlas arvamises, et küllap riigiametnik tunneb paremini kui tööline, mida töölisele on vaja.

See on ikka sama tööliskonna hooldamise vaim, mis ei taha kaduda, vaid mis on viimasel ajal koguni tugevnenud. Töolistega käitatakse kui lastega, kes ei oska oma organisatsiooni juhtida, kes vajavad igal sammul riigivõimu järelevalvet. Kes sellest olukor-

rast võidab, on selge: võidavad tööandjad, kelle suhtes järelevalvet ei rakendata, vaid kes kasutavad seda olukorda töolistele madala palgataseme alahoidmiseks, oma suurte kasude kaitseks, ratsionaliseerimise jätkamiseks, vanemate töolistele vallandamiseks ja töolistele õigusliku enesekaitse tõkestamiseks. Kui käitise üldkogu koosolekuil ei lubata läbirääkimisi tööliskoja aruande puhul, ei lubata algatada küsimuste päevakorda võtmist, kui tööliskoja juhtivad tegelased saadetakse välja, siis ei ole raske otsustada, kel on sellest kõige rohkem kasu.

Ja peaaegu on ikka see, et **Keskliitu ei anta töolistele kätte ajal, kus nad seda kõige enam vajavad.** Vormilisil põhjusil ei lubata töölisele nendegi õiguste kasutamist, mis neile seaduses on jätud. Igasuguste kombinatsioonidega püütakse ära hoida ka edaspidi, et Keskliidu juhtimine ei satuks töolistele poolt usaldatud inimeste kätte. Mida siis imestada, et töölised ei suuda end küllaldaselt kaitsta olukorra raskuste vastu. **Üht aga peab ütleva: töolistele omavalitsust võidakse pidurdada, kuid on üks asi, mis jääb igas olukorras püsima, see on tööliskonna teadvus, töolistele truudus oma ühistele seisukohtadele ja eesmärkidele ja oma võitlusele nende eesmärkide saavutamiseks.**

Sakslaste varandused

Novembri algul esitas Tööliskoda majandusministrile märgukirja sakslaste lahkumise seoses olevate varanduslike vahetuste korraldamise asjas. See küsimus on, öeldi märgukirjas, olulise tähtsusega meie rahvamajanduse tasakaalule ja selle edasisele arengule, mispärast on arusaadav, et laiad rahvahulgad jälgivad küsimuse arengut tõsise huviga ja murega. Eesti-Saksa kokkuleppes on püstitatud põhimõte, et varanduslike vahetuste lahendamine Eestist lahkunutele ei tohi põhjustada häireid maksubilansis ja rahvamajanduses. Selle põhimõtte teostamisel on aga tõsiseid raskusi, mida tuleks aegsasti vältida. Sakslaste kapitalide koondamine üheks võimsaks kontserniks, mis teotseks meie riigis võõrriigi valitsuse juhiste kohaselt, kui ka nende kapitalide väljaviimine Eestist peab mõjuma paratamatult väga valusalt meie ma-

janduselule. Kui oleme sunnitud lahkunutele kuuluvate ettevõtete, kinnisvarade ja muude varanduste eest tasuma oma saaduste väljaveo kaudu Saksamaale, põhjustab see paratamata häireid meie majanduses. Need kapitalid on kujunenud Eesti maa looduslike varade ja Eesti rahva töö eksploatatsioonist ning kujutavad enesest lahutamata osa Eesti rahvamajanduslikust tervikust. Nende kapitalide kasutamisest tekkinud kasud on suurelt osalt Eesti rahvamajandusele niikuinii kadunud, olles varjatult ja avalikult välismaale veetud, ja see on üheks põhjuseks, miks Eesti töörahva elatustase pole seni tõusnud hoolimata tööjõu kõrgest kvaliteedist ja suurenevast tööpingest. Eesti rahval on täieline õigus olla nende pärija, kes pööravad selja neid toitnud maale ja rahvale.

Nende varanduste kõrvaldamine Eesti rahvamajandusest või ka nende varanduste kasutamine Eesti rahvamajanduses võõrriigi valituse juhiste kohaselt on kõige vähem lubatav praegusel erakordsel ajal, kus riigivõim on sunnitud pingutama oma jõudu rahvamajanduse tasakaalu, eriti tööstuse töömahu, säilitamiseks ja kus kavatakse asuda energilisemalt rahva sotsiaalse olukorra kindlustamiseks, mis nõuab vastavate kapitalide rakendamist eriti töölistkorterite küsimuse lahendamiseks. Nende eesmärkide saavutamiseks on nõutav esiteks majandusele normaalsete krediitdiolude kindlustamine ja teiseks vabade kapitalide sihikindel juhtimine riigivõimu poolt riiklike rahandusasutuste kaudu. Ka saksa usaldusvalitsuse arvel seisvad kapitalid peavad olema rakendatud nende põhimõtete kohaselt. Seejuures tuleb ka vältida Eesti rahvamajanduse ekspluateerimist võõrkapitali huvides. Sellele lisaks tuleb märkida, et sakslastele kuuluvate ettevõtete juhtimise alal ilmnes juba vajadus erakordsete seaduseandlike vahendite rakendamiseks. Sel puhul selgus, et paljud lahkuvad sakslased toimisid ebaloojaalselt Eesti riigi ja Eesti-Saksa kokkuleppe suhtes. Kahjuks võimaldab nende nähtuste tõkestamiseks kehtima pandav seadus vaid aktsiaseltside ja kooperatiivühingute sundjuhtimisele võtmist, kuna väärnähtused on vististi eriti rohkearvulised isiklike varanduste ja ettevõtete osas. On põhjust arvata, et sakslaste valdusel ja juhtimisel olnud ettevõtete tegevuskapitale võetakse või võeti sealt välja ning kõrvaldatakse Eesti rahvamajandusest isikliku varandusena, sundides Eesti riiki ettevõtete käigushoidmiseks neid erakordselt finantseerima.

Neil kaalutlusil püstitab Töölistkoda järgmised nõudmised:

1) Kõigi, ka isiklike, ettevõtete juhtimise alistamine valjule riiklikule kontrollile, määrares juhataste juure riiklike kontrollööre ja rakendades sundjuhtimise moodust. Eriti tuleb riigil kontrollida uute juhtide valikut ning omanike vahetust, asjatundliku ja Eesti rahvamajanduse huvidega kooskõlastatud tegevuse juhtimise tagamiseks.

2) Kõigi likviidsete varanduste kasutamine Eesti krediidimajanduses riiklike keskpankade kaudu riigivõimu juhiste kohaselt.

3) Lahkuvate sakslaste ühisvastutuse laiendamine avalikult aru-

andvaile ettevõteteile ja koöperatiivühinguile, kelle aktsia- või osakapitali enamus kuulus viimase peakoosoleku andmeil ümberasustatuile, samuti ka mitteäriisilisel alusel tegutsevaile Saksa vähemusrahvuse avalik-õiguslikele ja eraorganisatsioonidele.

4) Saksa usaldusvalitsuse tegevusvabaduse piiramine ja tegevuse vali kontrolli eeltoodud põhimõtete rakendamise kindlustamiseks ning ekspluateerimise tõkestamiseks.

Ettevõtete üleminek usaldusvalitsuse valitsemisele ainult riigivõimu poolt revideeritud bilansside alusel.

6. Sakslaste varanduste transfereerimisest, s. o. Eesti majanduse vaesestumisest, ei tohi olla juttu vähimalt praeguste erakordsete olude möödumiseni.

7. Milgi tingimusel ei tohi sakslaste varandused olla hinnatud oma nimesväärtuse järgi: Eesti rahvamajandus ei suuda nende eest maksa rohkem kui võib saada varanduse rullisel likvideerimisel. Iga teine lahendus tähendaks Eesti majanduse kurnamist. Ka likviidseid varandusi ei tohi arvestada täie väärtusega, sest kõik sakslaste varandused on lahutamatu osa Eesti rahvamajandusest ja on kujunenud Eesti rahva töö ja loodusvarade arvel.

Lõpuks olgu tähendatud, et Saksamaa talitas oma juudi vähemusrahvuse väljarändavate liikmete suhtes väga karmilt, jättes endale kaugelt suurema osa nende varandusest, olgugi et juutide väljarändamine oli Saksa valitsuse poliitika tulemuseks. Seda vähem oleks Eesti rahval põhjust lubada oma majanduse vaesestumist väljarändamise tagajärjel, mis ei ole tekinud tema algatuse või süü tõttu. Ka meie lõunanaaber suhtub ettevaatlikult küsimuses ja püüab kaitsta oma huve suuremal määral kui see paistab Eesti-Saksa kokkuleppe tekstist. Usume, et kokkuleppe rakendamisel leiavad täitmist ülaltoodud põhimõtted, mis on kooskõlas rahva suure enamusse tahtega, ning et kokkuleppe täidetakse vaid neis piires, mis on kooskõlas valuuta väljaveo asjus kehtivate seadustega ja määrustega. Kuigi selles asjas valitseb meie avalikkuses kunstlikult tekitatud vaikus, on riigivõimu vastutus seda suurem.

Tööõiguse areng ja rooma õigus

Ilmar Rebane.

Moodsas käitises on tähelepanndav selle elementide tihe tehniline ja organisatsiooniline seos.

Tehniline seos väljendub selles, et kõigi käitises töötajate töö ja selle tulemused moodustavad kokku

majandusliku terviku, mille tööprotsessis ühe töö on lahutamatu seotud ja liitub teise tööga. Ühe töötaja osatöö, näiteks augu löömine plekki, on omaette võetult mõttetu ja kasutu. Alles sellele osatööle sadade teiste töötajate osatöö tulemuste liitmisel saavutatakse majanduslikult väärtuslik kogutulemus. Ka iga teise osatööl omaette võetult poleks iseseisvat tähendust. Kuid sageli isegi üksiku töötaja töö ei ole üldse mõeldav teise või teiste töötajate kaastöötaja. See nähtub eriti n.-n. artellitöö puhul ja töötamisel jooksva linnil. Kui ükski töötajaist tööahelas puudub või kui ükski töötajaist ei täida täpselt oma töö ülesannet, peatub linn.

Nendest tehnilis-majanduslikest sidemeist on vaid samm käitise elementide organisatsioonilisele ja õiguslikule seotisele.

Kuna käitis ei moodustu tuhandeist üksteise kõrval iseseisvalt esinevaid üksiktöötajaid ja ei ole ka sõltumatu tööjõudluste summa, vaid tema elemendid sõltuvad üksteisest, haaravad üksteisesse ja evivad väärtust vaid seoses ja koostöös üksteisega, siis võibki öelda, et käitis on organisatsiooniliselt seotud tervik. Käitise juhatajale ei ole vaja iseseisvalt üksteise kõrval esinevaid tööjõudlusi, vaid korraldust inimeste suhtes, keda tema, olenevalt vajadusist, võib rakendada, haarata ja juhtida. Järelikult, käitis ei ole muud kui organisatsiooniline suhe, milline ühendab teatud hulga inimesi töö osaduseks (üksuseks). Seega käitis on tööorganisatsioon.

Nagu iga organisatsioon, nii on ka käitis õiguslik organisatsioon, õiguslik korraldus sedavõrd, kui võrd selle organisatsiooni elementide seos on õiguslik.

Organisatsiooniga on tegemist siis, kui teatavate inimeste käitumine on allutatud samadele eeskirjadele (normidele) ja selle ühise alluvuse või juhtimise kaudu kujundatud ühtlaseks. See, mis omaette võttes näib sõltumatu ja seotetu, muutub organisatsiooni raamides ühtlaseks, seotuks ja tervikuks. Organisatsioon ei ole järelikult midagi muud kui inimeste käitumise ühtlane korraldus. Õiguslik

on organisatsioon siis, kui see korraldus toimub õiguslike normide alusel või nende volitusel. Õiguslikud normid on aga seesugused käitumishüüsed, mille mittetäitmine toob kaasa õiguslikud (s. o. tsiviilsed või kriminaalsed) järeldid (sanktsioonid). Käitis kui õiguslik tööorganisatsioon on inimeste käitumise ühtlane korraldus töö suhtes õiguslike normide alusel või nende volitusel.

Et käitis kui tööorganisatsioon on nimelt õiguslik organisatsioon, nähtub sellest, et töövõtja astub käitise organisatsiooni õigusliku tehingu (töölepingu) alusel ja tööandja käitise juhtimisel ei või ületada oma õigusi ja kohustusi.

Et käitist teisiti kui õiguslikku tööorganisatsiooni, nt. individuaalsete töölepingute kogumine, ei ole üldse võimalik kujutella, nähtub järgmisest kahest kaalutlusest:

Esiteks, ka parimal tahtmisel osutub tööandjal võimatuks leppida oma töölistega kokku erinevais töötingimuses, nagu orkestrijuhil on võimatu leppida orkestrantidega kokku erinevais mängutingimuses. Nagu orkestri mäng sõltub paratamatult sellest, et kõik orkestrandid täpselt ja ühtlaselt orkestrijuhi juhtimisele vastavalt mängiksid, nii oleneb ka tööjõudlus käitises ühtlasest töötempo ja ühtlasest juhtimisest, oluliselt isegi ühtlastest palkadest. Olgugi et üksiku töövõtja lülitamine käitise organisatsiooni toimub lepingu alusel, ei saa tööandja teisiti kui esitada töövõtjaile ühtlaselt samad tingimused. Töölepingud, milles pooled vabalt kokku lepiksid, esinevad juba pikemat aega üksnes väikekäitises või isikliku teenistumise alal. Suurkäitises esineb tööleping juba ammugi trükitud formulaarina ja töövõtjal on üksnes võimalus seda vastu võtta või töösuhtest loobuda, s. t. vaid võimalus valida, kas astuda käitise organisatsiooni ja alluda selle korraldusele või mitte. Seesugune nähtus ilmneb tüüpiliselt ka kõigi teiste n.-n. eraõiguslike, vabatahtlike organisatsioonide juures.

Teiseks, individuaalsete lepingute puhul sõlmivad lepingu iseseisvad ja sõltumatud pooled ja jäävad sellis-

tena püsima. Poolte vahel tekib ainult kohustusõiguslik vahekord. Individuaalse töölepingu puhul on lepingu esemeks töö, mida vahetatakse tasu vastu ja mis moodustab kohustusõigusliku vahekorra sisu. Astudes käitiseorganisatsiooni töövõtja läheb aga oma isikuga lepingusse ja muutub ise lepingu esemeks. Inimene tõmmatakse tööorganisatsiooni ja ta muutub korraldatud, distsiplineeritud ja juhitud töösaduse liikmeks. Ta on alistatud tööorganisatsiooni seadustele ja peab neile kuuletuma. Käitise lülitumine ei ole oma tööjõu vahetamine tasu vastu iseseisva poole poolt, vaid oma tööjõu käsutada andmine organisatsioonis, mille juhtimisele töövõtja tasuliselt alistub.

Kuna tööõigus lähtub töösuhetest ja kuna töösuhe esineb ja on oluliselt mõeldav vastavas õiguslikus korralduses, käitise organisatsioonis, siis on tööõigusele keskne käitise mõiste ja käitise ning selle elementide õiguslik korraldus. On aga käitis õiguslik tööorganisatsioon, siis on ilmne, et tööõigus ei ole individuaalsete töölepingute õigus, vaid organisatsiooniline õigus, rakingu õigus, ja nimelt sotsiaalne isikute õigus. Tööõigus peabki väljuma neist lähtekohtadest ja tööõiguse juriidilise loomuse sellisena tuvastama.

On aga tööõigus organisatsiooniline õigus ja tema keskne mõiste käitis kui õiguslik tööorganisatsioon, siis tuleb sellest kaks olulist järeldust: 1) käitise mõiste iseseisvumine ja 2) individuaalse töölepingu keskse tähenduse eitamine, selle prioriteedi kadu.

Käitise tunnetamine õigusliku organisatsioonina toob paratamatult kaasa käitise mõistele iseseisva õigusliku tähenduse omistamise, käitise mõiste iseseisvumise. Käitise mõiste iseseisvumine peab väljenduma selles, et käitise mõiste hoitakse lahus selle elementidest ja välditakse käitise samastamine ühe tema elemendiga, nimelt tööandjaga. Käitise mõiste lahutamine tööandja mõistest (käitise omaniku mõistest ei saa samuti rääkida kui näiteks ühingu omanikust, sest organisat-

sioon ei ole üldse varanduslik kompleks) teeb aga paratamatuks käitise kui juriidilise isiku mõiste kujundamise. Organisatsioon samuti kui juriidiline isik ei ole ju midagi muud kui käitumisjuhiste, õiguste ja kohustuste personifikatsioon. Käitise mõiste õigusliku iseseisvumisega osutuks käitis ise õiguste ja kohustuste kandjaks, mitte enam lepingu sisu. Samataolise arengu on elanud läbi ka riigi mõiste, eraldudes valitseja, vürsti, mõistest ja kujunedes fiskuse näol juriidiliseks isikuks, milles valitseja on ainult üheks elemendiks.

Paralleelselt käitise mõiste iseseisvumisega toimub individuaalse töölepingu keskse tähenduse kadu. Siinpuhul ei tule arvesse mitte ainult töölepingu tegeliku tähenduse vähenemine miinimumini, millest eespool oli juttu ja mis on sellest, et töösuhete sõlmimisel selle sisu on juba ette kindlaks määratud. Individuaalne tööleping kaotab ka juriidilise tähenduse. Individuaalse tööõiguse asemel astub kollektiivne. Esijoones on oluline määratella mitte käitise elementide — tööandja ja töövõtjate — omavahelisi individuaalseid vahekordi, vaid nende suhteid käitise organisatsiooniga. Kuna aga organisatsioon on oma liikmete käitumise ühtlane korraldus teatud suunas ja käitis on õiguslik organisatsioon, siis on ilmne, et see ühtlane korraldus toimub organisatsiooni elementide (nt. töövõtjate) suhte ühtlaste eeskirjade — õigusnormide — kehtimapanekus. Need normid on kollektiivsed. Nende ühtlus ja käitise organisatsioon kui käitumise ühtlane korraldus puruneks niipea kui individuaalsed lepingud võiksid sättida erinevaid korraldusi ja luua individuaalseid suhteid. Tööõiguse teooria ei ole neid küsimusi lõplikult selgitanud. Kuigi aga enamikus lähtutakse individuaalsest töölepingust, ei pääseta ometi mööda käitise kui õigusliku tööorganisatsiooni mõistest. Individuaalne tööleping tähenduses, mida talle sel puhul omistatakse, on ainult kunstlik konstruktsioon, mida on raske kooskõlastada õiguslike tõsiasjadega.

(Järgneb)

Ostujõud ja selle kaitse

H. Isküll

Välituristid on kiitnud Eestit „odavaks“ maaks. Meile endile ta pole olnud aga kaugelegi nii odav kui vahest väljastpoolt oma lõbuka siiasõitnuile. Meie ostujõud pole kunagi küündinud teiste, „kallimate“ maade tööliste ostujõu tasemeni. Näiteks Rootsi tööline on kogu aeg võinud umbes kaks ja pool korda rohkem osta kui Eesti tööline. Vahe on tingitud meie madalatest palkadest. Iga maa palgad olenevad tööliste organiseeritud jõust. Kus see jõud on tugev, seal on palgad kõrged, kus nõrk, seal on ka palgad madalad. Meil on takistatud tööliste organiseeritud isetegevust, mille tõttu tööliiskond ise pole olnud võimeline palku määrama, vaid on pidanud leppima sellega, mida tööandjad või ametlik Töötlülide Lahendamise Komisjon on heaks arvanud anda. Madalate palkade tõttu on töölisel elanud n.-ü. peost suhu, mistõttu neil pole olnud võimalust koguda nimetamisväärseid tagavarasid. On siis loomulik, et majandusliku olukorra halvenemine otsekohe mõjutab tööliste otsuseid ja ühtlasi ka nende elutaset.

Praegu on raske aeg. Töömaht käitistes kipub vähenema ja elukallidus tõuseb. Valitus on annud küll lubadusi oma võimuvahenditega senist olukorda säilitada, kuid ei või teada, kuivõrd tal see õnnestub. Kui sõda peaks veel kaua kestma, ja selle lõppu pole praegu märgata, on põhjust tõsiseks kartuseks, et olukord veelgi märksa halveneb. Tööliiskond ei või jääda lootma ainult valituse korraldusile, vaid ta peab senisest rohkem osutama tähelepanu omaabile ja isetegevusele. Tarbijate ühistegevus omab nüüd praktiliselt suurema tähtsuse kui võib-olla varem, sest nüüd on ostujõud vähenemas ja selle kokkuvõid ning koondamine saanud paratamatuks. Mitte ükski see ei ole tähtis, mida osta, vaid veel tähtsam on see, kellelt osta, kelle kätte usaldada oma ostujõud. On loomulik, et see ei tohiks olla erakaupmees, vaid oma ettevõtte — ühiskauplus. See on endastmõistetav neile, kes juba on ühiskaupluste osanikud, kuid ka neile, kes veel osanikud ei ole, tohiks ühiskauplust soovitada. Mitte ainult põhimõtetel ja ühiskondlikel kaalutlusil, vaid puhtpraktilise kasu pärast.

Teame, et perenaistel, kelle õul lasub majapidamise raskus, on alati väga vähe aega. Poes käimine toimub suure kiirusega, kusjuures igakord ei teostata küllaldast kontrolli kauba saamisel. Mitmed kaubad esinevad paljudes erisortides ja ostjal on sageli, kui mitte võimatu, siis väga raske nende väärtust hinnata. Näiteks leidub meie turul tähtsamaid aineid, nagu riisi, umbes 10 erisorti, jahu 40, kohvi 100, heeringaid 20, rosinaid 15 jne. jne. Paljud kaubad on küll välimuselt väga sarnased, kuid kvaliteedilt siiski suuresti erinevad. Toidukaupade väärtust mõjutavad tootmistingimused, ümber töötamine, ladus seismine, temperatuuri mõjud jne. jne. Kõiki võimalikke kauba väärtuse vahesid ja kahanemisi saab selgitada

vaid asjatundja, kel on abiks laboratoorsed vahendid ja vajalised kogemused, mida ei saa ometi nõuda igalt ostjalt perenaisel. Mis jääb tal siis muud üle kui pimesi usaldada kauplust.

Kui lugu on nii, siis peaks olema iga ostja huvides saada garantiid selleks, et tema usaldust ei kasutataks kurjasti.

Kas võib sellast garantiid pakkuda iga kauplus, näiteks kasuettevõtte, kus sageli omanik või tema asendaja pole isegi asjatundja? Pealegi põhjendab nende tegevus ainult oma kauba teenimisel.

Meil on sääraseid kauplusi üle maa umbes 10.000. Nii tarvilised kui nad majanduselus ongi, pole nad ometi asutatud vastutulekust tarvitajale, vaid selleks, et ostumüügi-tegevusest ise kasu saada. Neilt ei saa siis nõudagi, et nad ostjaid hooldaksid.

Hoopis teisiti peaks olema lugu ühiskauplustega.

Milles seisab siis vahe?

On selge, et n.-n. käitistena ka ühiskauplus peab töötama samasugusel põhimõttel kui iga teinegi majanduslik ettevõtte. Ta peab kandma kaubavahendusega seoses olevad kulud. Need on ühiskauplustes keskmiselt ligemale 9% läbimüügist. Ta kannab samuti riisikot ja peab arvestama sissepaigutatud kapitali rentaablust.

Ta ei saa juure maksa oma tegevusele, nagu ei saa seda teha ükski äriiline ettevõtte.

Niikaua kui püsib võistlus ja riisiko, niikaua kui üldine elustandardi tõus ja tehnika areng nõuavad ettevõttele tegevuse laiendamist ja ajakohastamist — niikaua on ühiskaupluski sunnitud soetama ja täiendama oma tegevkapitali.

Kõigeks selleks ta peab jätma mõõdukalt ülejääki, mis on keskmiselt 1% kaubahinnast.

Peale otse kauba levitamise on aga ühiskauplustel täita veel terve rida teisi ülesandeid sotsiaal- ja kultuurialal, mis on vajaline tarvitaja seisukorra kergendamiseks.

Nii arendatakse ostjaskonna kaubatundmist vastavate kursuste ja naisteringide kaudu.

Toetatakse liikmeid ja nende perekondi õnnetusjuhtumite, surma, sünnituste jne. puhkudel.

Aastavahetusel korraldatakse liikmete ja alatiste ostjate lastele jõulupuid ühes kingitustega.

Edasi näeme, et ühiskaubandus arendab ka kaupluste kultuuri, neis valitsev puhtus ja kord võiks olla eeskujuks paljudele erakauplustele. Tarvitajate tervishoiulisest seisukohast on puhtus ja kord sellases kohas eriti nõutav.

Ühiskaubanduses pannakse suurt rõhku ka müügitelaste ettevalmistamisele. Selleks peetakse üal ühistegevuskooli. Peale mõne üksiku erandi on kõik ühiskaupluste tegelased lõpetanud ühistegevuskooli. Seega nad

peaksid olema asjatundjad omal alal, keda võib usaldada.

Sellest tuleb siis, et ühiskauplus ei ole mitte ainult vahendajaks tootja ja tarvitaja vahel, vaid ta peaks olema igale ostjale ka usaldatav ja nõuandev ettevõtte.

Ühiskaupluses võib iga ostja olla ise liige, kaasosanik, ja võtta osa juhtimisest.

Seega peaks ühiskaupluse tegevus olema tarvitajate endi tegevus nende endi huvides, kusjuures ülejääk kuulub jaotamisele vastavalt osavõtu aktiivsusele: kes rohkem teeb, see ka rohkem saab, kes rohkem ühiskauplusest ostab, saab ka rohkem ostukasu. Mis mõte on siis osta erakauplusest, kuna see ei paku ostjale mingit tagasihüvitust!

Oleks vähe sellest, kui ühiskauplused jääksid ainult kauba vahendaja ossa. Et saavutada tarvitaja täieline iseseisvus kaubahinna kujundamisel, on ühiskauplustel vajaline ka endil kaup toota. Selleks on vaja asutada ühistegelisi omatööstusi. Loomulikult ei saa seda ülesannet täita kuigi suures ulatuses iga ühiskauplus ega ühing omaette, vaid

see peab toimuma ühiselt oma keskküingu kaudu.

Ühistegevuses peitub suur jõud, mil on suuri teeneid kehvade kihtide majandusliku olukorra tõstmisel. Suure ühiskondliku väärtuse omab eriti see, et ta võimaldab kõige laiematele rahvahulkadele demokraatlikul alusel osa võtta majanduselu korraldamisest.

Kui tööliskond tahab majanduslikku iseseisvust, siis ta peab arendama ühistegevust ja kasvatama selle jõudu. Iga ost ühiskauplusest ja iga uus liige aitab seda jõudu suurendada, ja seda on hädasti vaja, tulevikus võib-olla märksa rohkem kui praegu.

Vabatahtlikus liikumises, nagu seda on ühistegevus, ei tohi loota, et kõik sellega liitüksid, kuid tahaksime siiski loota, et tööliskond omas enamuses aru saab, et just tema vajab kõige hädavajalisemalt ühistegevuse kaitset ja et just temal lasub ajalooliselt ülesanne kaitsta ja hoida puhtaina Rochdale'i kangrute põhimõtteid. Kõigis teistes demokraatlikes maades on see nii ja meilgi peaks see nii olema.

Alaealiste mõjust töölisleibkondade elamisoludele

R. Villem

(Järg)

Peavarjukulude osatähtsus kulude üldsummas püsib, nagu eespool juba nägime, enam-vähem ühtlasena, olles üldisest tasemest märgatavalt madalam ainult 2 lapsega leibkonnis. Samuti on enam-vähem ühtlane sellesse rühma koondatud üksikute kululiikide omavaheline suhe. Ometi väljendub korterioludes laste arvu mõju leibkondade elamisoludele küllaltki selgesti, nagu nähtub järgmisest võrdlusest vaadeldud leibkondade korteriolude üle.

selle asjaolu põhjuseks osalt lasteta leibkondade eelistamine majaomanike poolt, kes annavad neile suuremaid kortereid sama hinnaga, mis lastega leibkonnad on sunnitud maksma väiksemate eest. 3—4 lapsega leibkondade suurem eluruumide arv on ühest küljest võimaldunud asumisega linna servadesse — Lilleküla, Sitsi jne. rajooni — ja väiksemate tubadega korteritesse (keskmine eluruumi põrandapind 12 m² ülejäänud korterite 16 m² vastu), teiselt poolt aga osalt ka ühe neljaliikmelise leibkonna poolt kasutatava kolmeruumilise korteri tõttu, mille peale siis leibkond on tarvitanud ka tervelt kolmandiku (32,8%) kogu oma kuludest.

Olenevalt eelmisest oli ka **elamistihedus** lastega leibkondade korterites tunduvalt suurem kui lasteta leibkonnil. Kui viimaste korterid 1,8 elanikuga võib veel arvata ülerahvastamata korterite hulka, siis olid kõik lastega leibkondade korterid ülerahvastatud, mis tervishoiulisest seisukohast ei ole tervitatud nähtus.

Samuti langeb ühe elaniku kasutada oleva põrandapinna suurus laste arvu

	Elurume ühe korteri kohta	Elanikke ühe eluruumi kohta	Põrandapinda ühe elaniku kohta m ²
Lasteta leibk.	1,7	1,8	7,7
1 lapsega leibk.	1,3	2,4	7,6
2 " "	1,5	2,6	5,4
3—4 " "	2,2	2,4	5,2
Kokku lastega leibkonnis	1,6	2,4	6,3

Sellest võrdlusest näeme kõigepealt, et juba **eluruumide arv** ühe korteri kohta lastega leibkondades langeb, välja arvatud 3—4 lapsega leibkondade rühm, kuigi üürikul korteri kohta tunduvalt ei muutu. Näib, nagu oleks

kasvades, olles kahe ja rohkem lapsega leibkonnis vaevalt pool soovitavast alammäärast.

Eespooltoodud andmed vaadeldud leibkondade korteriolude kohta räägivad küllalt selget keelt, kuivõrd vaadeldud leibkondade korteriolud muutuvad kitsamaks laste arvu suurenedes.

Kehakattekulude puhul pole palju juure lisada sellele, mis me nende kohta juba kulude üldise vaatluse puhul märkisime. Olgu vaid tähendatud, et kõik siia rühma koondatud kululiigid laste arvu suurenedes üldiselt näitavad languse suunda, välja arvatud kulutused jalanõudele, sest sel alal on kokkutõmbamine eriti raske. Suurim selle vastu on sõltuvuses laste arvu suurenemisega muude riietusesemete (peakatted, konfektsioonkaubad jne.) soetuskulude osatähtsuse langus, kuna sel alal on kokkuhoid saavutatav vahest väiksema valuga.

Muude kulude rühma koondatud väljaminekud (hariduse- ja kultuurilised, arstiabi- ja tervishoiu-, kindlustuskulud, maksud, side- ja liiklemis-, alkoholi-, tubaka- jne. kulud) laste arvu suurenedes langevad kindla reeglipärasusega, nagu eespool nägime, olles 3—4 lapsega leibkonnis ümarguselt pool lasteta leibkondade omadest (13,9% : 25,0% vastu). Siia rühma kuuluvate üksikute kululiikide hulgast on vahest huvitavaim vaadelda hariduse- ja kultuuriliste kulude omavahelist jagunemist seoses laste arvuga leibkonnis.

Järjekindlat langust laste arvu kasvades näitavad siin kõigepealt kõik meelelahutusliku ilmega kulud, nagu kino-, spordi-, kunstiharrastuse jne. kulud. Samuti aga ka täisealiste leibkonnaliikmete enesetäiendamise kulud (vabahariduse kulud). Tõusevad loomulikult koolikulud, samuti ka kulud raamatute, ajalehtede ja ajakirjade ostuks. Üldiselt võttes aga on hariduse- ja kultuurilised kulud leibkondade majapidamises võrdlemisi väikese osatähtsusega. Osalt on see seletatav laste võrdlemisi väikese vanusega — kesk-

miselt 7 aastat — mille tõttu koolikulud on tagasihoidlikumad kui Tallinna töölisleibkonnis üldiselt (0,4% : 0,9% vastu). Teiselt poolt on aga nende kulude väiksus tõenäoliselt ka piiratud tulude tagajärg: pole lihtsalt võimalik rohkem välja anda, kuigi selleks tarvidused ei puudu.

Edasi võiks „muude“ kulude puhul veel märkida, et ka side- ja liiklemise kulud vähenevad laste arvu suurenedes tunduvalt, olles lasteta leibkonnis 6,6%, 4 lapsega leibk. aga ainult 0,3% kuludest üldse. Pisut vähemad on ka lastega leibkonnis alkoholi ja tubaka kulud kui lasteta leibkondades, kuid eriti suur see vahe siiski ei ole (6,6% lasteta leibk. 4,5% vastu lastega leibk. kokku).

Eespool kirjeldatud asjaolusid üldiselt kokku võttes võiksim algul ülesseatud küsimusele vastata järgmiselt: laste arvu kasvamine enam-vähem ühesuurse tuluga (76—100 kr. kuus) leibkonnis rõhub nende elatustasapinna märgatavalt madalamale kui see on lasteta või siis väiksema laste arvuga leibkonnis. Selle elamisolude muutumisega, kui laste arv ei ületa 3—4 leibkonna kohta, leibkondade toitlusoludes eriti suuri muudatusi ei ilmne, kuna vastavalt suurendatakse väljaminekuid toitlusele, kuigi ilmneb selgejooneline tendents selle „vesisemaks“ muutumiseks, nii et see suurema laste arvuga leibkonnis baseerub peamiselt leivale ja muudele jahuainetele, kartulitele, aiaviljadele, piimale ja taimerasvadele. Toitluskulude suurenemise tõttu kulutused muude vajaduste rahuldamiseks alluvad aga tunduvaile kärpimisele. Nii korteriolud laste arvu kasvades kujunevad märksa halvemaiks, samuti muutub puudulikumaks ka kehakatte-tarviduse rahuldamine. Suurimal määral tabab aga alaealiste laste arvu suurenemine leibkondade muude (peale toitluse, peavarju ja kehakatte) tarvete rahuldamise võimalusi, mis küll lasteta leibkondadeski on veel küllalt piiratud.

Tööliskoja üldkoosolek

5. nov. s. a. toimus Tööliskoja II koosseisu esimene koosolek.

Sotsiaalministri nimel tervitas Tööliskoda dir. P. Margna.

Koja esimeheks valiti tagasi J. Kurvits, kelle poolt hääletas 26 koosolijast 24. Vastaskandidaat sai 1 hääle.

Juhatusse liikmeiks valiti F. Kauks Kohtla-Järvelt (endine) ja E. Saar Sindist, asemikeks E. Petree Tallinnast ja A. Laane Tartust.

Revisjonikomisjoni valiti O. Koplus Tartust (endine), A. Petrov Tallinnast (endine) ja V. Ankrovits Narvast; asemikeks A. Saul Raudteelt ja R. Jurto Port-Kundast.

Peasekretär L. Metslang selgitas oma referaadis suuri raskusi, millega töölisorganisatsioonidel tuleb arvestada oma tegevuse arendamisel. Töölise isetegevust raskendatakse palju suuremal määral kui teiste rahvakihtide oma. Ka Tööliskoja normaalne kontakt tema valijatega on takistatud. Kõik see põhjustab sügavat ärevust tööliskonnas. Valitsuse poolt esitatud kavad vanade töölise kaitse ja töömahu säilitamise küsimustes on koja juhatuses olnud kaalumisel, kus on leitud, et need on vastolus töölise konverentside seisukohtadega. Edasi käsitles peasekretär Tööliskoja seisukohti sakslaste kapitalide ja muudes akuutsetes küsimustes ja märkis, et koja üldkoosoleku eel käisid koja esimees ja peasekretär pea- ja siseministri juures selgitamas kutseühingute ja töölisvanemate tegevuse ning töölislaste väljasaatmise küsimusi. Anti lubadusi olukorra parandamiseks.

Iäbirääkimistel O. Koplus märkis: Olukord tööturul on halb. Majandusministeeriumi eelluba töölise vallandamiseks on ainult vormiline toiming ja seda luba, nagu näha, tööandjatele ei keelata. Töölisnõukogude väljalülitamine vallandamiste küsimusest on eadusevastane. Töölisestega tahetakse käituda kui elutu materjaliga. Vanade töölise kaitse seadus esitatud kujul on täiesti vastuvõtmatu, kuna see ei suuda parandada vanade töölise olukorda, vaid lükkab ainult edasi üldise vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustamise seaduse.

G. Arma: Politsei praegusest tegevusest töölisele paistab, et need ei ole Eesti riigi täisväärilised kodanikud. Vanade töölise kaitse kr. 10.— kuutoetuse näol ei suuda aidata. Tööliskoja uus juhatuse peab teravalt välja astuma töölise kaitseks.

A. Petrov: Sotsiaalminister lubas juba 2 aastat tagasi vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustust. Kuna aga lubadusi ei täideta, siis ei saa loota, et tööliskonna usaldus lubaduste vastu püsib. Tööliskonda tahetakse nüüd

rahustada vanaduse ja inv. vastu kindl. sead. asemel mingi hooldemaksu seadusega.

Dir. Margna: Praegu arutamisel olev vanade töölise kindlustamise seadus on ainult hädaabinõu üleminekuajaks. Üldine vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustamise seadus tuleb esimeses järjekorras.

P. Pihlak: Tööliskond ei saa kuidagi pidada lubatavaks praegust olukorda sakslaste varanduste väljaveo asjas.

Edasistes rohketes sõnavõttudes koja liikmete poolt käsitleti kohapealseid j. m. küsimusi.

Ühel häälel võeti vastu järgmised resolutsioonid:

Tööliskoja üldkoosolek leiab, et töölise majanduslik ning õiguslik kindlustus Eestis kestab seetõttu, et töölisel puudub võimalus vabalt võidelda oma huvide eest. Eriti praeguse Vabariigi Valitsuse ametisse astumises saadik on töölisnõukogude, kutseühingute ja Tööliskoja tegevus takistatud politseivõimude enneaegse surve tõttu. Samal ajal kipub töölise majanduslik olukord halvenema. Lähem tulevik peab andma vastuse, kas eesti töölisel on lootust oma olukorra parandamiseks. Esimeses järjekorras tuleb teostada:

1. Politseilike takistuste lõpetamine töölise ja kouu rahva isetegevuses.

2. Töölise omavalitsuse jaluleseadmine kutseühingute keskkliidus, Kaevandustöölise Ühingu sulgemise ja Tekstiiltöölise Ühingu juhatuse tagandamise otsuste tühistamine, samuti kutseühingute tegelaste väljasaatmise tühistamine.

3. Vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustuse viivitamata kehtimapanek ja tööpuuduse fondi loomine, lasteabiraha seaduse kehtimapanek.

4. Hindade tõusu, reaalpalkade languse ja tööpuuduse tõkestamine.

5. Tööliskorterite küsimuse lahendamine.

6. Lahkuvate sakslaste kapitalide väljavoolu tõkestamine.

7. Üldkoosolek teeb koja juhatusle ülesandeks esitada need seisukohad Vabariigi Valitsusele.

Hiljem esitati peaministrile koja üldkoosolekul vastuvõetud resolutsioonid. Peaminister ütles, et tööliskonnal peab olema isetegevuse vabadus ja et ta olevat viimase aja väljasaatmise otsuste täitmise seisma pannud. Edasi seletas peaminister, et Vabariigi Valitsus kavatseb käigu anda üldisele vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustamise seadusele, kuna praegu päevakorral olev hooldemaksu seadus seda küsimust ei lahenda, samuti töötülide lahendamise seaduse muutmise seadusele ja lasteabiraha seadusele.

Ülevaade Tööliskoja tegevusest

Koja seisukohad vanade töövõtjate kaitse seaduse eelnõu kohta.

Tööliskoja juhatus kaalus Sotsiaalministeeriumis koostatud vanade töövõtjate kaitse

seaduse kava ja leidis, et mõlemad küsimused, millede lahendamist kava taotleb, s. g. vanade töövõtjate pensioneerimine ja vanade töövõtjate töölpidamine on paremini lahend-

datavad teistel alustel kui seda näeb seaduse eelnõu.

1. Vanade töövõtjate pensioneerimine on otstarbekalt lahendatav vanaduse ja töövõimetuse vastu ja järelejäänute kindlustuse põhimõttele. Vastava seaduse kehtimapanek on Vabariigi Valitsuse tegevuskavas ja tööliskond ootab, et sellele kavale antakse nüüd käik. Vanade töövõtjate kaitse seaduse eelnõu on ehitatud hoolekande põhimõttele, mis ei rahulda tööliste õigustunnetega minimaalsemaid elunõudeid. Ei saa kuidagi nõustuda sellega, et vanadele töövõtjatele antakse loonus- (natuuras) toetust, kuna selle mooduse juures pole nende huvid praktiliselt üldse kaitstud. Küll aga võib esitatud kava kehtimapanek suurendada tööandjate vastuseisu vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustusele ja sellega mõjuda kaasa viimase kehtimapaneku edasilükkamiseks.

Vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustuse seaduse kehtimapanekul peab aga silmas pidama nende töövõtjate huve, kes on pensioniõiguslikus vanuses, kuid võivad jääda pensionist ilma seetõttu, et nad on töölt lahkunud enne seaduse kehtimapanekut või enne, kui on täitunud seaduses ettenähtud ooteaeg. Seda küsimust tuleb lahendada üheaegselt vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustuse kehtimapanekuga, lisades vastavale seadusele sellekohased ülemineku-eeskirjad. Vastav ettenpanek oli Tööliskoja poolt esitatud juba 1937. a.

2) Vanade töövõtjate tööle võtmise sunnise küsimus jaguneb omakorda kaheks: a) vanade töövõtjate töölevõtmise sunnus ja b) vanade töövõtjate vallandamise tõkestamine.

a) Vanade töövõtjate töölevõtmise sunnus tekitab väga tõsiseid kahtlusi. Seda võidakse ju teostada vallandades üheaegselt nooremaleli töövõtjaid ning tekitades seega suuri häireid tööturul. Reas tööstusharudes ei ole praegu tööl nimetamisväärta palju vanemaid töövõtjaid ja selle olukorra sunniviisiline muutmine on vaevalt otstarbekas. Teisel poolt on lausa vastuvõtmatu hooldemaksu põhimõte, kuna sellega oleks tunduvalt pikendatud vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustuse elluviimine; on vaevalt usutav, et riigivõim paneb tööandjatele kaks üheotsarbelist maksu järjestikku.

b) Vanade töövõtjate vallandamise tõkestamiseks ei ole seaduse kavas ettenähtud komiteed kindlasti mitte kompetentsed. Need küsimused on otstarbekalt lahendatavad ainult arvestades kõiki konkreetseid asjaolusid nii kaitse olukorra kui ka vallandamisele tulevate töövõtjate majandusliku olukorra jne. mõttes, ja vastavad otsused peavad olema konkreetseid, s. t. kõik vanemad töövõtjad, kelle vallandamine on tunnustatud lubatavaks, peavad olema otsuses nimepidi ära toodud. On selge, et sellane lahendus on mõeldav vaid siis, kui vanemate töövõtjate vallandamise küsimus otsustatakse tööandja ja tööliste esinduse (tööliskõnukogu või kutseühing) kokkuleppel või vastava komisjoni otsusega, mille komisjon tegutseks vahekohtuna tähendatud kokkuleppe nurjumise puhul.

Tööliskoja seisukohad töömahu korraldamise küsimuses.

Tööliskoja poolt on koostatud ja esitatud majandus- ja sotsiaalministrile üksikasjalik ettepanek töömahu riiklikuks korraldamiseks. Põhimõte, et töömahu vähenemine ei tohi teostuda riigivõimu loata, on praegu juba üldtunnustatud, kuid seda tuleb rakendada sellasel, et riigivõim oleks teadlik kõikidest töömahu muutustest ja et vastavad korraldused oleksid konkreetseid ning olukorra kohased ning et nende täitmine oleks hõlpsasti kontrollitav. Kõik see on mõeldav vaid juhul, kui tegutseb vastav järelevalve-instants, milleks peab loomulikult kujunema tööliskõnukogu, töölisvanem või tööandjaga kollektiivlepingu vahekorras olev kutseühing. Iga teine lahendus oleks suurel määral illusoorne. Ühtlasi oleks tööliste esinduse ülesandeks kokkuleppe saavutamise tööandjaga töömahu lühendamise konkreetse teostamise kohta töömahu korraldamise komitee otsuste piirides. Seega oleks loodud tagatis, et vallandamisi asendatakse nii palju kui võimalik töönädala lühendamise ja et vallandamiste puhul arvestatakse tööliste perekondlikku ja majanduslikku olukorda ning viiakse tegelikult läbi vanemate tööliste kaitse. Edasi nõuab Tööliskoda, et tööandja ei tohiks muuta töötasu või töötasu arvutamise aluseid sellaselt, et see võiks põhjustada tööpinge tõusu ning seega tööaja lühendamist või tööliste vallandamist. Komitee otsuste täitmist tuleb tagada kriminaalaktisiooniga. Komiteel on õigus alustada uurimisi ja esitada ettepanekuid kõigi küsimuste kohta, mis on seotud töömahu säilitamisega ja töövõimaluste suurendamisega üksikutes kaitistes kui ka kogu rahvamajanduse ulatuses.

Koja seisukohad väikekorterite üürihindade korraldamise seaduse eelnõu kohta.

Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule esitatud väikekorterite üürihindade korraldamise ajutise seaduse eelnõu ei esialgsel kujul arutusel asjaomaste ringkondade kutseorganisatsioonide ja asutuste nõupidamisel Majandusministeeriumis 16. okt. s. a. Sel nõupidamisel Tööliskoja ja teiste organisatsioonide esindajate poolt esitatud seisukohad jäid aga suuremalt osalt tähele panemata. Vaheneal on küsimus olnud arutusel Tööliskoja juhatuses ja Tööliskoja seisukohad selles küsimuses on fikseeritud ning saadetud tutvumiseks ka Riigikogu liikmeile. Olulised lahkiminekud esitatud eelnõu ja Tööliskoja seisukohtade vahel on järgmised:

Seaduse alla kuuluvuse sidumine 1. jaanuari 1938. a. on täiesti arusaamatu. Ehitustegevuse julgustamiseks oleks küllalt, kui seadusest oleksid välja jäänud majad, mis on ehitatud pärast seaduse kehtimapanekut. Ei näi olevat mingit põhjust, miks 1938. a. ja 1939. a. ehitatud majade üürid tohiks olla põhjendamatu kõrge. Üürihindade normeerimise aluste küsimus on eriti suure tähtsusega, kuna sellest õigupoolest on seaduse sotsiaalpoliitiline efekt. Esialgses eelnõus oli põhimõte, et üürihinna ülemäärad ei tohi olla kõrgemad 1. jaanuari 1938. a. hindadest. Organisat-

soonivahelisel nõupidamisel olj tööliste, riigiteenijate, eraametnike ja üürnike organisatsioonide poolt esitatud seisukoht, et aluseks tuleks võtta üürihinnad 1. jaanuaril 1935. a. Teatavasti algas 1935. a. üürihindade tõstmine. See üürihindade tõus oligi üheks tähtsamaks põhjuseks, miks tööliste reaalpalgad (ostujõud) ei paranenud kõrgkonjunktuuri ajal vastupidiselt riigivõimu lubadustele. See pärast, kui tahetakse kõnesoleva seaduse abil tõeliselt võidelda põhjendamatu üürihinna tõstmise vastu, siis linnavolikogu või maavolikogu poolt määratav üürihinna ülemmäär põrandapinna ruutmeetrit ei või olla kõrgem kui seda teatava korteri eest tegelikult võeti või arvestati üürina 1. jaanuaril 1935. a. Kortereis, mis 1. jaanuaril 1935. a. olid veel ehitamata või ei olnud välja üüritud, ei või olla üürihinna alammäär kõrgem kui sama liigi korterite keskmine üürihind 1. jaanuaril 1935. a.

Seaduse aluseks peab olema kindlal kujul fikseeritud põhimõte, et üürihinnad võetakse korraldamisele seal, kus need on põhjendamalt kõrged. Eelnõu formulatsioon „võidakse võtta“ jätab puikleva mulje ja on seaduse põhimõtte sõnastamiseks ebakohane.

Põrandapinna ülemmäärana võib kõne alla tulla 60, mitte 45 ruutmeetrit. Ei ole põhjust veidi suuremate korterite vabastamiseks seaduse alt, kuna ka seal on üürid põhjendamalt kõrged. Säilitades põhjendamalt kõrgeid üürihindu veidi suuremais kortereis raskendatakse eeskätt lasterikaste perekondade korteriolusid ning kaudselt mõjutatakse negatiivselt ka sündivust.

Majaomanikult peab olema võetud võimalus seadusest möödahiilimiseks, kuna majaomanik võib üürnikust vabanemiseks ette tuua põhjusi, mis tegelikult ei pea paika. See pärast peab üürilepingu lõpetamise põhjuste olemasolu olema tunnustatud linna- või maavalitsuse poolt. Samuti üürniku vahetus ei või olla üürihinna tõstmise või uuele üürnikule mingi rahalise kohustuse pealepanemise põhjuseks. Riigivõimu poolt antud informatsioonilisel alusel on rahvahulkades tekitatud lootusi, et sellega antakse mõjuv lahendus ühele valusamale küsimusele linnaelanikkonna elus. Kuid ministeeriumi eelnõu ei vasta esitatud kujul neile lootustele ja võib koguni tekitada sügavat pettumust riigivõimu lubaduste suhtes. Seadus peab tõeliselt saavutama oma eesmärgi — põhjendamalt kõrgete üüride alla viimise normaalsele tasemele.

Töökohtute küsimus.

Neljapäeval, 2. skp., esitas Töölis-koda kohtuministrile märgukirja ettepanekuga töökohtute sisseseadmiseks Eestis. Töökohtute sisseseadmise põhjenduseks toodi ette järgmist:

Töölis-konna olukorra parandamise üheks oluliseks eelduseks on tööliste õigusliku seisundi kindlustamine vahekorras tööandjaga, s. o. ühelt poolt töökaitse seaduslike eeskirjade väljaarendamine, teiselt poolt nende eeskirjade kindel ellurakendamine. Meie kohtute praktika töökaitse alal pole küllalt ühtlane ja asjatundlik ja see puudus annab end iga aas-

taga järjest teravamalt tunda. Tööõiguslikest suhteist tingitud tülilikümismised erinevad loomulikul olulisel harilikelst eraõiguslikest tülidest. Tsiiviilne materjal- ja protsessuaalõiguse eeskirjade rakendamine tööõiguslikesse suhteisse ei ole tihti otstarbekas ega arvesta tööõiguse erilist, nimelt avalik-õiguslikku, iseloomu.

Tööõiguse järjest süvenev eraldumine tsiiviilõigusest tingib samaaegselt tööõigust rakendajate juures vajaduse erilisel süveneda tööõiguslikesse küsimusisse. Tööõigusliku normistiku kasv, selle erinevad põhimõtted jne. asetavad kohtunikele spetsialiseerumise vajaduse, mis on seda tarvilisem, et tööõiguslikud tülid ühiskondlike suhete rahulikkuse tõttu peavad jõudma kiirele ja täpsele lahendusele. Harilikes kohtutes puuduvad selleks vajalised eeldused.

Töökohtute küsimuse lahendamisele võtmisel Eestis võiks võtta lähtekohaks mõnel puhul läbiviidud või kavatsatud erilisi asjade koondamise sama kohtu alluvusele. Samal kujul on meil propageeritud ka noortekohtute küsimuse lahendamist jne. Vastavalt sellele võiks töökohtute sisseseadmisel Eestis lähtuda erijaoskonnakohtute sisseseadmist, millele allutatakse kõik tööõiguslikud töötülid samas ringkonnakohtu piirkonnas, ja nimelt ekumeraatiivselt loetletud tööõiguslikest seadusist järgnevad õigustülid. Samadele erijaoskonnakohtutele võiks allutada ka ringkonnakohtu kui esimese astme kohtu loomu poolest sarnlevad toimetused, seega õigustülid olenemata hagi hinnast. Eelneva otstarbeks on vajaline Tallinna ringkonnakohtu piirkonnas erilise tööjaoskonnakohtu asutamine, teiste ringkonnakohtute piirkonnas aga kõigi tööõiguslikest suhetest järgnevate õigustülide koondamine ühe jaoskonnakohtuniku menetlusele.

Töökohtute küsimuse järk-järguliselt väljaarendamisel osutub järgmiseks astmeks eritööjaoskonnakohtute väljaarendamine väiturite (sõffenite) kollegiaalkohtuiks kutselise kohtuniku esistumisel ja tööandjate ja töövõtjate kutseliste omavalitsuste poolt esitatud mittekutseliste kohtunike kaasistumisel. Selles järgus osutub tarviliseks töökohtu jaoks eri menetluskorra kehtimapanek.

Palkade ja elatusmaksumuse kooskõlastamine.

Töölis-koja juhatus otsustas esitada ettepanekud palkade ja elatusmaksumuse kooskõlastamiseks seadusandlikus korras, lähtudes järgmisist põhimõttest:

1) Kollektiivlepinguis, töötülide lahendamise komisjoni sundotsuseis ja töötülide lahendamise komisjonis sõlmitud kokkuleppeis ettenähtud tasumäärasid tõstetakse 5% võrra igakord, kui elatusmaksumusindeks tõuseb lepingu või kokkuleppe sõlmimise või otsuse tegemise momendist või celmise tõstmise momendist 5% võrra.

2) Käitises, kus tööandjad ei ole seotud kollektiivlepinguga, komisjoni otsusega või komisjonis sõlmitud kokkuleppega, võivad töölisanemad ja töölisanõukogud alustada töötüli ilma üldkogu otsuseta, kui elatusmaksumuse indeks on tõusnud võrreldes 1. 9. 1939. a. vähimalt 5%.

3) Töötulide lahendamise komisjonile tehakse kohuseks valvata, et reaalpalgad püsiksid vähimalt 1. 9. 1939. a. tasemel.

4) Elukalliduse arengu jälgimiseks tuleb Riigi Statistika Keskbürool välja selgitada elatusmaksumuse indeks, millest peegelduks tõeline olukord.

Koja Tartu esinduse

juhatusel liikmeks valiti koja juhatusel poolt koja liige A. Laane.

Koja abiesimeheks

valiti koja juhatusel koosolekul 18. nov. s. a. F. Kauks.

TÖÖLISVANEMATE KOOSOLEKUD.

16. nov. toimus Tallinna Rahvamaja saalis Tallinna töölisvanemate, Tööliskoja valijameeste ja kutseühingute esindajate ülelinnaline koosolek.

Peasekretär L. Metslang kõneles töölis-konna ülesandest praeguses olukorras. Ta andis informatsiooni valmivatest sotsiaalseaduste kavadeist ja valgustas nende kavade puudusi. Kõneleja rõhutas, et normaalne ja otstarbekas sotsiaalpoliitika areng võib teostuda ainult töölis-konna kaastöölise ja töölis-konna isetegevuse alusel. Ta peatus ka viimaseaegsete kitsenduste tõttu käitiste koosolekute ja töölisorganisatsioonide tegevuse alal.

Instruktor H. Isküll kõneles tööliste osatüju kaitses, mis on tõhusalt teostatav siis, kui töölis-kond on tugevasti organiseerunud nii kutseühinguliselt kui ka ühistegevuslikult.

Koosolijate poolt toodi ette täiendavalt näiteid viimasel ajal ettetulnud kitsenduste kohta töölis-konna isetegevuse alal. Suurt huvi äratas informatsioon raskustest puutööliste, eriti Lutheri tööliste, kutseühingulise organiseerimise alal. Töölisvanemate poolt üldkogu koosoleku volitusel esitatud põhikiri jäeti nimelt registreerimata ja ainsana on registreeritud põhikiri, mis on esitatud Töölisühingute Keskkliidu ajutise juhatusel töötava grupi poolt, kusjuures üks sellele allakirjutajaist, nagu nüüd selgub, on ühes hr. Lutheri perekonnaga siirdunud Saksamaale.

Referaatide ja koosolekul esiletõstatud sooviavalduste alusel võeti vastu resolutsioonid, milledes leitakse, et majanduslik olukord raskeneb nii töövõimaluste kui ka elatustarvete hindade tõusu suhtes. Töölistel on seepärast eriti tungivalt vajaline organiseeruda kutseühinguliselt ja ühistegelikult oma huvide kaitseks hoolimata kõigist raskustest. Koosolek nõuab, et tööliste organiseerimisel ja isetegevusel käitistes ja kutseühingutes kaoks praegused kitsendused ja takistused. Eriti on vajaline keskkliidu tagasiandmine tööliste kätte valitsuse mitmekordsete lubaduste kohaselt. Puhkeajaseaduse parandamise ja vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustuse alal ei jõuta ikka veel lubadustest kaugemale, selle asemel on esitatud töölis-konnale vastuvõtmatu kujul vanade tööliste kaitse seaduse kava ning ka muudes kavades ei arvestata tööliste õigustatud nõudmisega; samuti on endiselt

kõhklev töötulide lahendamise komisjoni tegevus.

Töölis-korterite kriisi lahendamiseks on vaja asuda plaanikindlale ehitustegevusele ning viia üürid 1935. a. tasemele. Tööstuse töömahu languses võib lubada vallandamist ainult kokkuleppel töölis-nõukogudega ja töölisvanematega. Ei tohi lubada, et jõuluvaheaeg kestaks tänava tavalisest kauem.

Koosolek peab vajaliseks, et töölis-koda algataks riigivõimu ees järgmiste nõudmistega läbiviimist:

1) Töölisvanemate seaduste muutmise päevakorda võtta Töölis-koja ettepanekute kohaselt.

2) Ajakirjandusele teha võimalikuks täielise informatsiooni andmine tööliste koosolekuist ja nende otsuseist.

3) Palgatõstmise peab jätkuma, silmas pidades eriti ratsionaliseerimist, mis on tööliste kurnav.

4) Tööliste suhkrunormi tuleb suurendada.

Tartu

töölisvanemate, Töölis-koja valijameeste ja kutseühingute esindajate koosolek peeti 17. novembril s. a.

Koosolekul Töölis-koja esimees J. Kurvits andis ülevaate koja tegevusest ja O. Koplus ülevaate koja Tartu esinduse tegevusest.

Koosolekul valiti Tartu esinduse uueks juhatusel liikmeks O. Koplus.

Koosolek võttis vastu resolutsioonid, mis ühtsüüldjoontes üldmainitud Tallinna koosolekul vastuvõetud nõudmistega. Pealesellega protestiti tööliste ja töölistegelaste väljasaatmise vastu nende elukohast ilma kohtuotsuseta, millega ei anta võimalust inimesel ennast avalikult kohtu ees kaitsta.

Ühistegelaste kursused.

Tööliste ühistegevuse tegelasi ettevalmistav kursus Töölis-kojas jätkub. Suviseks vaheajaks katkestatud loengud toimuvad nüüd alates 27. oktoobrist kaks korda nädalas, igal teisipäeval ja reedel, algusega kell 19.00 Töölis-koja ruumes. Iga asjast huvitatut võib neist kursustest osa võtta.

Esimesel poolaastal peeti loenguid paralleelselt töölisvanemate kursuse loengutega üks kord nädalas, kusjuures kogu kavast jõuti läbi võtta ühingute tegevuskapital ja selle kasutamine.

Käesoleval hooajal on läbi võetud ühis-kaupluste hinnarvestus, kulud ja tulud — 2 loengut ETK kaubandusnõunikult E. Kindelelt; kauba muretsemine ja müük ühis-kauplustes — 1 loeng majandusteadlaselt V. Udamilt; ühistegelise omatööstus — 1 loeng ETK sekretärielt E. Leetnalt. Nende loengute kõrval on käsitatud veel üldtähtsuse küsimusi, nagu ühistegelise selgitustöö praeguses olukorras — instr. H. Isküll; praegune olukord ja ühis-kaubandus — sek. E. Leetna; Eesti ühistegevuse maailma-vaatelisi otsinguid viimasel ajal — nõunik A. Rening.

Kursuste kava piires on veel pidada mõned loengud ühingute kontrolli ja revisjoni alalt ning üldküsimusena vähimalt 1 ettekanne välismaa olukorrast.

Sellega oleks küll läbi käesoleva kursuse kava, kuid kursusest osavõtnute õpingud ja endaarendamine peavad kestma ka edaspidi. Edaspidiseks on kavas korraldada koosolekuid ja referaatõhtuid, kus oleks võimalik vaielda ja mõtteid teritada.

Keegi ei kahtle enam tööliste ühistegevuse arendamise tarvilisuses, kuid ühistegevuse arengu edukus tingib, et oleks küllaldasel arvul teadlikke ja kogunud tegelasi, milleks tuleb ikka ja ikka õppida ning õpetada. Kurstustel on selles mõttes täita suur ülesanne.

Käitiste elu

Tallinnas

„Tselluloosi“ tööliste nõuavad palgakõrgendust.

Põhja Paberi- ja Puupapivabriku tööliste üldkogu koosolekust võttis osa 353 töölisi. Koosolekut juhatas J. Juhtsalu; protokolliisid A. Arula ning N. Nikker.

Töölisnõukogu aruandest selgus, et osaline palgakäpimise hädaoht likvideeriti töölisnõukogu ja sotsiaalministri vahelise segamise tõttu. Aruande esitas koosolekule A. Liiva.

Pärast aruandeid otsustati nõuda palkade tõstmist 6 senti võrra tunnis ja reguleerida tükitöö hindu nii, et keskmine tööline teeniks 50% üle põhipalga. Kõik käitises maksetavad lisatasud kantagu erilisse lisatasu lehte. Pühapäevadel ja pühadel maksetav 50% lisatasu uusaastal, suviste ja jõulu esimesel pühaneljale vahetusele maksetav 100% ja tükitöö pühadel ja pühapäevadel lisatasu kantagu sisekorra määrustesse.

Lukusepa remonttöötas tuleb reguleerida nooremate ja hiljem juurevõetud tööliste palku vastavalt nende võimeile.

Palganõudmise läbiviimiseks kohustati nõukogu toimetama seaduses ettenähtud korras.

Pealeselle nõudsid koorijad parandusi puude jaotuses ja teisi sisemisi paremusi sauna ja heakorra alal. Katlamaja remonttöölisel nõudsid 3 komplekti tööriideid katelde puhastamisel, kuna see töö on must ja rikub riideid.

Uusi töölisvanemaid.

ETK tubakatehases valiti uuteks töölisnõukogu liikmeteks A. Seks, M. Milleri ja E. Neetan ja asemikeks järelvalimistel N. Muda, A. Suviste ja J. Kann.

Veeteede valitsuse tuletornide töökoja tööliste üldkogu koosolekul seati töölisvanema kandidaadiks B. Ristimägi, J. Maidre ja T. Kuus, Valimiskomisjoni valiti E. Heinvee, E. Otsa ja H. Repnau.

Valimisil sai töölisvanemaks B. Ristimägi ja asemikuks J. Maidre.

Tallinna linnakäitistes.

Praegune olukord ei ole linnakäitistes vähendanud töömahtu.

Ehitusosakonna käitises oli kavatsusel nagu tavaliselt igal sügisel osa tööliste vallandamine, kuid see kavatus muudeti.

Trammikäitises kavatseti Sadama-Toompea omnibuseliin seisma panna ja Soo-Jakobsoni ja S.-Karja-Kopli liinidel võtta ette mõningad muudatused, mille tõttu oleksid vabanenud mõned omnibuse juhid ja kondukto-

rid, keda ei oleks aga mitte vallandatud, vaid ümber paigutatud trammiliinidele.

Samal koosolekul arutati ka palgaküsimust, sest eriti juhtidel, kuid ka konduktoreil, kelle töö on võrdne, on aga tunnitases suuri erinevusi, näit. trammijuhtide palga alammäär on 32 senti, ülemäär 41 senti tunnis.

Otsustati esitada trammi juhatusele ettepanek ühtlustada tunnitases normid üht ja sama tööd tegevail töölistel.

Tall. Omavalitsuste Tööliste ja Teenijate Üldühingu juhatuse kutsel peeti 9. novembril linnakäitiste töölisnõukogude ühine koosolek, mille päevakorras oli lisapalga küsimus ja jõulupuu korraldamiseks toetuse saamise küsimus.

Et elukallidus püsivalt tõuseb ja palgad on jäänud endisele tasemele, otsustati esineda linnavalitsuse ees ettepanekuga, et käesoleva aasta jõuluks maksetaks kõigile linna töölislisele ja teenijale lisapalka poole kuu palga suuruses, mille arvestuse aluseks võetakse põhipalk, teenistusvanuse tasu ja perekonnabiraha.

Möödunud aasta eeskujul otsustati ka käesoleval aastal korraldada töölislastele jõulupuud, milleks otsustati pöörduda linnavalitsuse poole toetuse saamiseks igale abiõiguskule lapsele à Kr. 1.50.

Neis linnaettevõtetes (aurupesumaja, tapamaja jne.), kus töölisnõukogusid või töölisvanemaid ei ole, samuti kõigis linna-asutuses, tuleks linnavalitsusel korraldada vastavalt jõulupuud.

Möödunud aastal anti toetust lastele 4—12 aasta vanusele à Kr. 1.—ainult elektriijaama, trammi-, gaasi-veevärgi- ja chitusosakonna käitises. Teistes linnaettevõtetes ja -asutustes seda toetust ei antud.

A.-S. „KAVEST“.

Šokolaaditehas „Kave“ tööliste koosolek peeti umbes 200 tööliste osavõtul 20. nov. s. a. tööstuse ruumes. Koosolekut juhatas Helene Pinder. Töölisnõukogu tegevuse aruande kandis ette esimaine Melinda Esman, millest ilmses kõigiti hea läbisaamine töölis-konna ja ettevõtte juhatuse vahel. Oktoobrikuus on tõstetud tööliste tasusid keskmiselt 7 prots. võrra. Tehase juhatuse poolt on annetatud töölis-konnale klaver, millega on võimalik tööliste laulukoori ellukutsumine; samuti on toetatud teisi töölis-konna kultuurilisi üritusi. Kuuepäevane töö võib ettevõttes edasi kesta ja tehase juhatuse annab töölistele lõunavaheajal vähese tasu eest sooja toitu. Pooletunnilise lõunavaheaja arvel tuleb töölistel selle võrra varem tööle tulla, Et niiskete

põrandate tõttu ei kannataks tööliste tervis, on neil tehase juhatuse poolt tasuta kasutada vilttallad ja villased sokid. Tallinna linnavalitsusele on töölisnõukogu poolt esitatud palve, et tööliste võimaldataks linna trammi- ja bussiliinide odavamalt kasutamist tööle- ja kojusõitmiseks.

Töölisnõukogu valimiste korraldavas komisjoni valiti koosolekul Pinder, Esmann, Michelson, Sillak, Toots, Agubusch ja Toom-salu; töölisnõukogu kandidaatideks seati üles Pinder, Sillak, Toots, Esmann, Michelson, Aru, Meiks ja Lall.

A.-s. F. Krulli

tööliste üldkoosolek peeti 2. nov. s. a., millest võttis osa 387 töölise. Käitises töötab praegu 699 töölise.

Töölisnõukogu aruande esitas J. Roop-berg. Koosolek volitas töölisnõukogu üles üttelema kehtivat kokkulepet palkade asjas. Ühtlasi tehti töölisnõukogule ülesandeks samme astuda riigivõimude ja käitise juhatuse ees, et tööliste maksetaks lasteabiraha.

Seati üles töölisnõukogu liikmete kandidaadid, kelledest hiljem nõukokku valiti M. Kuldre, J. Roopberg, E. Kauer, V. Ulst ja F. Solvak. Kaks viimast on uued.

A.-s. Globuses tõsteti palku.

A.-s. Globuse tööliste viimasel üldkoosolekul käitise juhataja A. Teetsov teatas, et tööstuse seisukord on praegu hea ja läbirääkimiste tulemustena töölisnõukoguga on otsustatud tõsta madalamapalgaliste tööliste palku 2—4 senti tunnis. Palkade tõstmise haarab 260-st töölisest 135 töölise ehk 50%.

Koosolekul rõhutati eriti organiseerimise töö tähtsust tööliskonnas.

„Arba“

metallitehase tööliste üldkoosolek peeti 14. nov. s. a. Koosolekut juhatas J. Puskar. Koosolekul seati üles töölisvanema kandidaadid ja valiti valimiskomisjon.

Palgaküsimuses võeti vastu otsus, milles nõuti palkade tõstmist ca 10%. Nõuti ka tüki-töö hinnakirjade maksmapanekut.

Läbirääkimistel avaldati teravat protesti mõne tööliste ebaõiglase vallandamise pärast ja agent Lintropi intrigeerimise vastu tööliste ja tööandjate vahel. Edasi avaldati nurinat tööriistade puuduse ja teiste käitises ilmnenuid väärnähtuste üle.

ETK tubakavabrikus palgad tõusid.

ETK tubakavabriku tööliste üldkogu koosolekul ettekantud aruandeist selgus, et palku on tõstetud ja puhkuse tasu on suurem kui teiste käitiste töölistel. Arvestades elukalliduse tõusu võiks tööliste palku veelgi suurendada. Toormaterjale praegu jätkub ja tööpuudust pole karta. Tööandja ja töölisnõukogu vahekorrad on head. Töölisnõukogu kandidaatideks seati A. Seks, M. Milleri, E. Nettan, N. Muda, J. Kann ja A. Suviste, kes kõik valiti ka valimiskomisjoni.

ETK metallitehaste koosolekult.

ETK metallitehaste tööliste üldkogu koosolekul andis hra Orav aru käitises valitsevast olukorrast.

Selgus, et käitises on umbes 200 töölise, toormaterjalid olevat tulemas ja tööd jätkub. Eriloo selgitas kutseühingulisi küsimusi ja L. Konga töölise-nõukogu tegevust.

A/s. Balti Puuvillakäitise

tööliste üldkoosolek peeti 31. okt. s. a. 264 töö-lise osavõtul.

Koosolekut juhatas H. Volter, protokollis Rääst.

Koosolek nõudis töökorralduse paremale ja taibukamale alusele seadmist käitises, tööliste töö võimaldamist kogu palga perioodil, kudujaile tasumaksimise aluseks meetrisüsteemi, pesu- ja riie- hoiuruumide muretsemist, juhtivate jõudude kord- rektsemat käitumist töolistega jne.

Politsei keelas koosolekul sõnavõtmise.

TEKÜ „Päevalehe“ üldkogu koosolek.

5. nov. s. a. korraldati TEKÜ „Päevalehe“ trükikoja tööliste üldkogu teiskordne koosolek, kuna esimene koosolek 3. nov. s. a. jäi kvoorumi puudusel pidamata. Kokku oli tul- nud 66 töölise.

Koosolekut juhatas J. Saar, protokollisid A. Treiman ja M. Veel.

Aruandest, mille kandis ette nõukogu esi- mees R. Kala, selgus, et möödunud jaanuarist alates on palku tõstetud umbes 6—7%, kuna üksikud on juure saanud 15%. Need juuresaajad on olnud väiksemapalgalised õpilased. Suurima protsendi said juure aja- leheasakonna töölised, ja seda öötöö arvel, milline on 25% kõrgem. Nõukogu esines ärijuhatusele palvega võtta reguleerimisele praegused palgad, kuna elukallidus on aasta jooksul palju tõusnud. Ärijuhatuse oma vas- tuses töölisnõukogule lükkas nõudmise ta- gasi, kuna elukallidus ei olevat tõusnud, tuues vastuväitena ette k. a. juulikuu andmed, mis näi- tavad ainult 1% tõusu. Ei võeta aga arvesse kindlaid turuteateid möödunud aasta sama ajaga võrreldes, mis näitavad tõusu umbes 20%. Tööliskonnale soovitatakse üle minna „tursakala-dieedi“ peale.

Suhtumine töölisnõukogule on ärijuhatuse poolt olnud heatahtlik.

Utteks töölisnõukogu kandidaatideks seati üles R. Kala, A. Treiman, A. Janson, H. Karlsbach, A. Rebane ja A. Sepp.

Referent A. Offenbach oma ettekandes, mida takistas mõnel korral politsei, mainis akslaste väljarändamisega seoses olevaid asjaolusid trükitehastest, mis annavad end tunda töö tagasitõmbamisega. Jääb seisma saksakeelne ajaleht ja muud kõrvalised tööd. Trükitehastest ratsionaliseeritakse rohkel mää- ral. Tuleks nõuda trükiseaduse pehmenda- mist, mis soodustaks töörohkest. Ka tuleks vangimajades piirata trükitehaste tegemist.

Palkade reguleerimine jäeti nõukogu hoo- leks, kuna ärijuhatuse lubas jaanuarikuust alates palku üksikul töölisel „reguleerida“.

Ka muude üldiste korralduste tegemine, mis puutuvad tööliskonda, jäeti nõukogu hooleks.

Tööliskonnal peaks olema vabadus, et poli- tsei vahelesegamiseta saaks seaduslikult ot-

sustada vähimalt oma käitise asju, nagu vastavad seaduse paragraafid seda lubavad.

Lorupi tööliste üldkoosolek.

6. novembril s. a. peeti Lorupi käitise tööliste üldkoosolek käitise ruumes. Käitises töötavast 500 töölisest võttis koosolekust osa 300.

Töölisnõukogu päevaküsimustest kõneles Tööliskoja töölisvanemate instruktor R. Koppelmann. Palgaküsimuses otsustati nõuda valka juure päevatööliste 5 senti tunnis, tükitööliste, välja arvatud klaasipuhujad, 20% tükitöö hindadele juure. Kui töölisnõukogu ei peaks palkade asjas kokkulepet saama käitise juhatusel, otsustati alustada töötüli. Seati üles töölisnõukogu liikmete kandidaadid. Koosolekul võeti vastu resolutsioonid, milles nõuti väikekorterite üüriseaduse kiiret kehtimapanekut Tööliskoja ettepanekute kohaselt, et eesti rahva töö arvel kogutud sakslaste kapitalid ei läheks Eestile kaduma, et lõpeks igasugune tööpinge töstmine ja seega töökatte vähendamine tööstuses. Ühtlasi nõudis koosolek, et tööliskonnale antaks võimalus vabalt ja takistamata kasutada oma seaduslikke õigusi oma olukorra parandamiseks. Tööliste kutseühingud olgu niisama vabad kui vabrikantide ühingud. Keskkliit antagu viivitamata tööliste kätte tagasi, et töölisel saaksid vabalt juhtida oma asju.

V-d Edenbergi töölisel nõuavad palgakõrgendust.

Vennad A. ja M. Edenbergide ehitustööde käitise tööliste üldkogu koosolekul asuti seiskohale, et käitises töötavate tööliste palku tuleb tõsta elukallidusele vastavalt. Käitise juhatuselt otsustati nõuda palgakõrgendust meeslihttööliste 40 senti tunnis ja naislihttööliste 30 senti tunnis, puuseppadele 50 senti ja müürseppadele 60 senti tunnis. Tükitöödel töötades peab iga tööline teenima vähimalt 30% rohkem kui ajatöödel. Kui Riigi Statistika Keskbüroo andmeil elukallidus tõuseb 5%, siis tõuseb ka palk vastavalt. Kokkuleppe kestvus tahetakse kindlaks määrata 15. aprillini 1940. a.

Riidevärvimise tööliste koosolekult.

Kartus ja Tuulingi tööliste üldkogu koosolekul selgus, et käitises tööd esialgu jätkub. 20. novembrist pidavat käitis hakkama töötama 6 tundi päevas. Riidevärvimise tööturite vahel olevat läbirääkimised käimas tööliste palkade tõstmiseks.

Uuteks töölisnõukogu kandidaatideks seati üles A. Nukk, J. Tambek, J. Reisin, R. Mahla, A. Väljak, P. Võrang, A. Mahla ja Elvin Pikk Saar.

Brandmannis tõsteti palku.

A.-s. Brandmanni käitise juhatusel poolt teatati, et tükitööliste tasusid tõstetakse 7%. Päevatööliste palku, kes teenivad alla 2 kr. päevas, tõstetakse 10%, ja nende päevatööliste palku, kes teenivad üle 2 kr. päevas, 5%. Tööd jätkub ja praegu töötab käitises 141 töölist.

Tartust

Tartu linna ehitus- ja ehituskorraldustööd pidasid 2. novembril s. a. üldkoosoleku, kus ühiselt arutati ja püüti leida abinõu vallandamise vastu, millest oli juba teatatud 36 linnatöölisele. Koosolekul töölisnõukogu tegi teatavaks, et asjast on juba informeeritud tööinspektorit. Tööliskoja esindust ja et esinduse esimees O. Koplus on ühe töölisnõukogu esimehega käinud samas asjas linnapea juures, kus on selgunud, et esialgu vallandamisj ette ei võeta ja et edaspidiseks püütakse ka kuidagi tööd korraldada. Ka on saadud vastav kirjalik teadaanne töölisnõukogule mis koosolekul ette loeti. Kirja lõpuosa tekitas koosolijais elavaid sõnavõtte ja pahameelt, kuna seal räägitakse seltskondlike organisatsioonide abistamisest ja annetustest. Väljendati, et tahetakse endale ausa tööga leiba teenida, mitte aga seltskonna armuandi. Otsustati saata delegatsioon majandusministri juure, kui vallandamine kerkib uuesti päevakorraile ja kui seda põhjendatakse krediidipuudusega. Tunnistati tarvilikeks, et linnavalitsuse heakorraldustööd kestaksid talv läbi kuni järgmise tööhooajani seniseil alusel, mitte aga üle viies neid hädaabitööde normidele ja hindade alusele. Delegatsioonile tehti ülesandeks juhtida tähelepanu korteriolude parandamise kübele tarvidusele.

Organiseerimise tarvilisusest rääkis O. Hirsch. Kõne lõpul tekkis elav mõttevahetus selle üle, kas pidada paremaks asutada omavalitsuse töövõtjate kutseühing ja koondada kõik linnatöölised selle ümber või jääda organiseerimises juba olemasolevate kutseühingute juure. Otsust ei tehtud, kuid sümpaatiat näis kalduvat uue ühingu poole, mille ümber loodeti saada hulk uusi organiseeritud.

Töölisnõukogu tegevuse aruande kandis ette nõukogu liige A. Jakobson.

Narvast

Narva kalevivabrikul uus töölisnõukogu.

Narva kalevivabriku uue töölisnõukogu valimisel seati liig palju kandidaate üles, mille tõttu hääled läksid esimesel valimisel lahku. Esimesel käigul osutus valituks ainult Ed. Turk. Järelevalimistel valiti töölisnõukokku Juuli Maurer, Viktor Ivanov, Vladimir Krutikov ja Ivan Aleksandrov.

Tööliste vallandamine Kreenholmis.

23. okt. s. a. teatas Kreenholmi käitise direktor, et 27. okt. tuleb Joala käitises vallandamisele 262 töölist. Vallandamise põhjusena toodi ette veepuudust. Kreenholmi töölisnõukogu palus, et vallandamise läbiviimisel arvestataks tööliste majanduslikku seisukorda ja vallandataks ainult need töölised, kes vallandamise tagajärjel ei satu äärmiselt raskesse seisukorda. Vabriku valitsus lubas seda arvesse võtta.

26. okt. anti töölisnõukogu liikmeile vallandatu nimekirja, millest selgus, et enamikku vallandatuist ähvardab töölt lahtilaskmise tõttu äärmine viletsus. Nimekirjas esines terve rida perekondi, kellest tööle ei jäetud mitte

ühtki perekonnaliiget. Töölisnõukogul ei olnud võimalik ühe päeva jooksul vallandatud tööliste majanduslikku olukorda kindlaks teha. Nõukogu liikmed esitasid siiski käitise direktorile mõne nime nende 19 töölise omast, kelle olukord vallandamise tagajärjel oleks muutunud äärmiselt raskeks, palvega nad tööle edasi jätta. Kuid sellele palvele ei tulnud vastu. Tööle jäati neist ainult 9 töolist.

Oli juhtumeid, kus mõned töölised palusid endid vallandada selleks, et vallandamisele määratud kehvad töölised nende asemele tööle võiksid jääda. Ka siin ei tulnud käitise valitsus tööliste soovidele vastu.

Hiljem selgus, et käitise juhatusel oli Sotsiaalministeeriumilt luba tööliste vallandamiseks tingimusel, et töölisnõukoguga saavutatakse ses asjas kokkulepe. Kreenholmi juhatus talitas aga täiesti omapead, arvestamata kellegi soove ega seisukohti, ka mitte Töömahu Korraldamise Komitee omi.

Töölisnõukogu teatas sellest sotsiaalministrile, kelle korraldusel 7. jsk. tööinspektor asus asja juurdlema. Ülekuulamise seletas käitise direktor, et temal polnud võimalik töölisnõukogu ettepanekuid täita tehnilisil põhjusil. Samuti polevat võimalik kõikide vallandatavate tööliste majanduslikku olukorda kindlaks teha. Need väited ei pea paika, sest töölisnõukogu arvates ei peaks kehvemate tööliste töölejätmine tekitama mingisuguseid tehnilisi raskusi. Mis puutub aga tööliste majanduslikku olukorda, siis käitise juhatus oleks pidanud arvestama vähimalt töölisnõukogu ettepanekuid. Kui tööliste vallandamised ka teistes käitistes nii toimuvad nagu Kreenholmis, siis pole Töömahu Korraldamise Komisjonist mingit kasu, vähimalt tööliste mitte, ja ettevõtja teeb ikka nii ka edasi, kuidas temale on kasulik. Ei need härrad tunne oma sissetuleku suurendamise jahil mingit muret selle pärast, mis neist viletsaist saab, kelle nad värava taha viskavad.

Kreenholmi käitise tööliste üldkoosolekul, 17. sept. s. a., palganõudmise küsimuses võeti vastu järgmine resolutsioon:

1. Nõuda kõigile tüki- ja päevatööliste palgalisa 5 senti tunnis ja et nõutav palgalisa sisse kantaks palgaraamatusse tükitööliste lisatasu näol.

2. Et töölistele käitise poolt maksetav perekonna-abiraha jääks rikkumata ja see tuleks sisse kanda palgaraamatusse vastavasse lahtisse.

Üldkogu jääb kategeooriliselt oma nõudmiste juure ja volitab Kreenholmi töölisnõukogu ülaltähendatud nõudmised läbi viima.

Käitise juhatus oli nõus palku tõstma järgmiselt: Alammeistritele ja meestööliste 10%, ametimeestele, ketrajaile ja naispäevatöölisele 5%, naistükitöölisele 2%. Töölisnõukogu ei saanud omalt poolt mingit järeleandmist teha, sest tööliste palganõudmine oli küllaltki tagasihoidlik. Kuna kokkulepet ei saavutatud, tegi Töötülide Lahendamise Komisjon järgmise otsuse: Käitises on kehtiv T. L. Komisjoni eelmine otsus kuni 31. dets. 1939. a., ning et komisjoni enamus ei leidnud praeguste muutlike olude tõttu võimaliku ole-

vat tööliste palganõudmist nii pika aja peale õiglaselt ette otsustada. Töötülide lahendamise seaduse § 12 põhjal otsustas ta asjatotumetuse lõpetada.

Otsus on tehtud töötülide lahendamise seaduse § 12 alusel, mille põhjal sotsiaalministril on õigus anda asi lahendamiseks komisjonile teises koosseisus. Kui sotsiaalminister enne praegu kehtiva T. L. Komisjoni otsuse kehtivuse lõppu seda õigust ei kasuta, on töölistel õigus pärast 31. detsembrit 1939. a. alustada streiki.

Mida peavad töölised tegema praegusel juhul? Töölisnõukogu otsene ülesanne on üldkoosoleku kokkukutsumine ja streigiks eeltöödele asumine. Kuigi on vähe lootusi sotsiaalministrilt loa saamiseks streigiks praegusel ajal, sellegipärast peavad töölised valmis olema selle juhuse kasutamiseks.

Töölisnõukogu kavatseb üldkoosoleku pidada detsembri algul.

Tööliskultuuri arendamine Narvas.

Hiljuti asutati Narva Tööliskultuur-Haridusselts. Seltsi sihiks on Narva tööliskonnas hariduse levitamine, vaimse, kõlbelise ja kehalise kasvatus eest hoolitsemine, rahva huvi äratamine teaduse ja kunsti vastu ning vabahariduslikule isetegevusele ergutamine, oma liikmete igakülgne arendamine ja majanduslik abistamine puuduse korral.

Narva Tööliskultuur-Haridusseltsi ülesandeks on koondada enda ümber kõiki tööliste nende elukutsest hoolimata ja kasvatada nende hulgas arenenud, organiseerimisvõimelisi ja laia silmaringiga töolistegelasi, kes suudavad tööliikumist edasi viia raskest võitluses tööliskonna parema tuleviku eest.

Tööliste organiseerimistööl on täita 2 ülesannet: esiteks tööliste koondamine oma ametiühingute ümber palgavõitluse juhtimiseks ja tööliskonna sotsiaalse olukorra parandamiseks, teiseks, ja mitte vähema tähtsusega, ülesandeks on haridustöö tegemine tööliskonnas, et tõsta tööliste üldhariduslikku tasepinda, sest arenenud tööliskond suudab palju paremini kaitsta oma huvisid ja tööliikumist edasi viia. Seda õpetab meile tööliikumise ajalugu.

Seltsi poolt korraldati 5. nov. s. a. k.-s. „Võitleja“ ruumes III rahva-kontserthommik, millest võttis osa umbes 600 inimest.

Seltsi näitetrupp kandis ette vene rahvalaule ja -tantse. Publik avaldas suurt vaimustust ja nõuti mõne ettekande kordamist.

Tööliskogu instr. H. Isküll esines kõnega sotsiaalkindlustuse päevaküsimusist. Kõnelejale avaldati samuti elavat poolehoidu.

E. K.

Viljandist

Viljandi linna ehitustööstusliku käitise tööliste üldkogu koosolek

peeti 25. nov. s. a. Koosolekul andis aru töölisvanem A. H u n t, kes märkis ära need väärnähted, mida temal on tulnud lahendada käitises, ja seletas, et käitises on oodata vallandamisi nende tööde arvel, mida ei saa külmade tu-

tekul teha. Koosolekul esines kõnega tööliskonna päevaküsimustest Tööliskoja usaldusmees Eugen Heinlaid. Ühtlasi informeeris kõneleja koosolijaid Tööliskoja tegevusest ja sellest, mida koda on suutnud tööliskonna kasuks teha.

Kuna linnakäitises töölisvanema volitused jõuavad lõpule, siis otsustati töölisvanema kandidaatideks üles seada Albert Hunt ja Voldemar Valgla. Valimiskomisjon otsustati valida 3-liikmeline.

Viljandi ülelinnaline töölisvanemate ja valijaste koosolek

toimus 26. okt. s. a. Viljandi ühishaigekassa ruumes. Koosolekul kõneles Tööliskoja töölisvanemate instruktor R. Koppelmann teemal: „Töölisvanemate ülesanded ja informatsioon Tööliskoja tegevusest“. Ta selgitas pikemalt, kuidas Tööliskoda on tööliskonna huvide eest valvel olnud ning üleriigilist sidet pidanud tööliskonna esindustega. Ühtlasi andis kõneleja kohalikele töölisesindajale mitmesuguseid tarvilisi näpunäiteid ja juhtnööre koha peal tegutsemiseks. Ühtlasi võttis koosolek vastu alljärgnevad otsused: Koosolek nõuab, et vanadele töölistele viivitamata kindlustataks pensionid seaduseandlikus korras ning et pandaks maksuma vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustus. Riigivõim peab ära hoidma tööpuuduse ja elukalliduse tõusu.

Kutseühingute tegevus peab arenema vabalt. Seni tehtud kitsendused tuleb kaotada.

Koosolek nõuab, et Eesti rahva töö arvei kogutud sakslaste kapitalid ei läheks kaduma, et nendega talitatakse nii, nagu sakslased ise talitasis juudi kapitalidega, ning et vähimalt suurem osa sakslastelt ära võetaks ja jäetaks Eesti riigile.

Sindist

Sindi Tekstiilkäitise töölisnõukogu valimised toimusid 3. ja 4. nov. Valituks osutsid Ed. Saar ja J. Kammer. Järelvalimised toimusid 9. ja 10. novembril ning töölisnõukogusse valiti N. Lembit, K. Mering ning uus liige Ev. Sarapik, kuna endine liige A. Kaljus jäi asemikuks. Valimiste ajal töötas käitises 618 töölist, valimas käis 573 ja järelvalimisel 546 töölist. Valimiste ajal tehti ka kihutustööd mõne eelmisel aastal nõukogus olnud liikme vastu, kuid töölised tundsid kihutajat kui urgitsejat ja lahkkelide tekitajat ning ei läinud liimile.

Alates 16. nov. läheb kaleviosaakonna ettevalmistusjaoskond üle 4-päevasele tööädalale. Käitise valitsus tahtis küll 3-päevalisele tööädalale üle minna ja veel 9 töölist vallandada, aga Töömahu Korralduse Komisjon ei lubanud seda. Nüüd paigutatakse töölisi ümber teiste tööde juure, et ära hoida vallandamisi, mis aga ei oleks normaalsetes oludes lubatav.

Puuvillaosakonna töölistel pikendatakse töölepingut järjest kahe nädala kaupa edasi. Nüüd on pikendus 30. novembrini. On märgata puuvillase riide viimistlemise töö suurenemist.

Puuvilla viimistlemise osakonna pearätkute pakkimine on ümberkorraldusel. Tahtakse pearätkud palistada lasta ja see läbi viia kodutööna, milleks kuulutuse kaudu käitise värava tagant töölisi hangitakse. Töölisnõukogu seisukohast ei ole see hea samm. Tööline langeb haigekassa alt ära, ja kuna tasu on muidugi madal, siis töötab ta kodus 10—16 tundi, ja sageli kogu perega, et vähegi inimväärset äraclamist saada. Seega kurnab ta oma tervist, mis ei tohiks olla lubatav tervishoiulisest seisukohast. Küllalt on räägitud ja kirjutatud kodutöölise raskest olukorrast ja selle selgitamise juures ei maksa pikalt peatuda.

Käitises töötervishoiu tingimused paranevad, ehkki väga pikkamisi. Ka alustati tööriiete andmist töölistele, kes töötavad märgadel töödel ja seal, kus tuleb tarvitada sööbivaid aineid. Seda tuleb lugeda dir. Vachmanni teeneks. Dir. Vachmanni läbi on nii mõnigi väärnähtus ja pahe Sindist kadunud, mille võis panna kohapealsete ametnike süüks.

Ka on registreeritud ühingu põhikiri nime all: Sindi Tekstiiltöölise Kutseühing. Eesti Tekstiiltöölise Ühingu määratud juhatus oli Sindi osakonna juhatast määranud 3-liikmelise kolleegiumi, kuhu kuuluvad: N. Lembit — osakonna esimees, Ed. Saar — sekretär ja J. Kuller — laeur. Nüüd on käsil ettevalmistus uuele põhikirjakohasele tegevusele. Ka valmib lähemal ajal ühingu ruum, mille andis käitise juhatus ja milles ühingu juhatus koos teiste aktiivsete ühingu liikmetega tegi remonti. 2. detsembril toimub Sindi Tekstiiltöölise Kutseühingu pidu, kus kantakse ette Blumthali 4-vaatuseline näidend „Töölaagripaos“. Ka tegutseb ühingu juures 45-liikmeline segakoor koorijuhil H. Popp'i juhatusel. Kavatsusel on ellu kutsuda ka näitering ja korraldada näitekursus.

Kaevandustest

Kohtla-Järve tööliste üldkoosolek.

19. nov. toimusid Kohtla-Järve õlivabrikute ja kaevanduse ning Kukruse kaevanduse tööliste üldkoosolekud.

Kohtla-Järvel avas koosoleku töölisnõukogu esimees F. Kauks, kes valiti ka koosoleku juhatajaks. Töölisnõukogu tegevuse aruande esitas koosolekule esimees F. Kauks. Sellest nähtus, et nõukogu on korduvalt lahendanud töölise ja käitise ellu puutuvaid küsimusi ja nõudnud paljude puuduste kõrvaldamist. Nõukogu tegevuse ülevaatele järgnesid elavad läbirääkimised, kus paiguti teravalt arvestati nõukogu tegevust. Toodi ette, et õlivabrikus on töökohti, kus alatistelt leidub mürgist gaasi, suitsu ja tolmua ja kus töötamine osutub kurnavaks. Nõukogu poolt teatati, et olukorra lahendamiseks on püütud teha kõik. On kohale kutsutud järelevalve võime, kohal on käinud komisjonid, kuid, kahjuks, pole seni küsimusele lahendust leitud. Töölise poolt nuriseti ka, et mõnedel nõukogu liikmetel on paremad töökohad ja mõni neist teenib 300—400 kr. kuus, tehes seejuures isegi 20 tundi päevas tööd. Leiti, et sellane tegevus pole õige töölisvanemale, kuna see tõstab kunstlikult kõrgele keskmised tunni-

tasud. Järgnes uue valimiskomitee ülesseadmine, kuhu valiti 12 kandidaati.

Sõnavõtte tekitas ka korterite küsimus. Nõukogu leidis, et praegused korterid on suuremas osas veel 1-toalised, olles seega ebasobivad ja loomulikke elutingimusi takistavad. Tööliste poolt kurdeti, et väikesed toad, mis asuvad kolmandal korral, on liiga külmad elamiseks. Koosolek avaldas soovi, et ka majavanemad valitaks majade elanike poolt, kuna käitiste poolt määratud majavanemad ei ole neile vastuvõetavad. Läbirääkimistel puudutati ka õlivabrikus ja kaevandustes esinevaid väärnähtusi. Kaevurid nurisesid, et neil töö juures purunenud tööriistade eest tehakse liig suuri mahaarvamisi ja sageli tuleb üks tööriist kinni maksa mitmel korral. Kõigi kõne all olnud kuulduste kõrvaldamiseks sammude astumine tehti ülesandeks töölisnõukogule.

Õlikonsortsiumi töölised nõuavad maad.

Eesti Õlikonsortsiumi külje all asuva Sillamäe mõisa omanik Antropov on ühenduses sakslaste väljarändamisega Eestist lahkunud. Mõisa suurus on 125 hektaari. Nimetatud mõisa suhtes on õlikonsortsiumi töölised esitanud palve, et riik võtaks selle üle ja planeeriks tööliste ehituskruuntideks.

Senini tööliste käitise poolt ei ole elukortereid ehitatud. Olemasolevad erakorterid on suuremal osalt ümber ehitatud vanadest suvilatest ja väga viletsad ja, mis peaasi, kallid. Näit. maksab väike tuba kõõgiga 15 krooni kuus. Kuid ka neid ei ole vajalisel arvul ja töölised peavad korterite puudusel käima töö 7—15 km kaugusel.

Seetõttu on maasaamine oma korterite ehitamiseks tungivalt vajaline. Tööliskoda pöördus asja selgitamiseks Põllutöoministeeriumi poole, kus lubati küsimust kaaluda.

Raudteit

Raudteelased nõuavad pühadeks lisatasu.

14. novembril s. a. käisid raudtee liinitööliste kutseühingute ja töölisnõukogude esindajad A. Saul ja E. Peterson majandusministri abi ja teedeministri jutul ning esitasid viimaste kaudu Vabariigi Valitsusele märgukirja, milles nad palusid pühadega seoses olevate lisakulutuste tõttu maksa jõulu-pühiks kõigile päevapalga alusel töötavatele riigiasutuste ja -käitiste töövõtjatele, samuti ka kuupalgalisile töölisile, kes saavad põhipalka kuni 75 kr. kuus, ühekordse toetusena 30 krooni. Märgukirjas juhiti tähelepanu elukalliduse suurele tõusule esimese järgu tarvete alal, kuna sellest hoolimata ei ole raudtee töölise ega teenijate tasusid tõstetud viimaste aastate jooksul ja ka praegusel silmapilgul ei ole ette näha peatset tasude tõstmist, mille tõttu palgateenijad on sattunud majanduslikult talumata olukorda. Raudteelaste tööala on praeguses olustikus erakordselt vastutusrikas ja raudtee tulud näitavad pidevat tõusu, seepärast palutakse märgukirjas tagasihoidlikus suures esitatud ettepanek Vabar. Valitsuse poolt rahuldada.

Mujalt

Kohila paberivabriku

tööliste üldkogu koosolek toimus 29. okt. s. a. vabriku kooli ruumes, millest võttis osa 140 töolist. Koosoleku juhatajaks valiti R. Pöder ja protokollijaiks O. Romandi ja R. Minn.

Töölistekoja esindaja instr. H. Isküll esines kõnega tööliste ühistegevusest.

Töölisnõukogu esimees E. Aun andis ülevaate töölisnõukogu tegevusest ja vabrikus leiduvaist väärnähtustist. Muuseum ta tõi ette, et juhatust on ebatavalises korras, „rahvamajanduse huvide kaitse“ ettekäändel, piiratud vabriku kortereis elavaile töölisile küttepuude tarvitamist. Koosolek võttis selles asjas vastu resolutsiooni: Kuna käitise juhatust on teinud kitsendusi juba aastaid kehtinud küttepuude tarvitamise korras, mis halvendab töölise elujärge, ja seda on tehtud pealegi veel etteteatamatult, mis on vastolus tööliste töölepingute seadusega, avaldab koosolek protesti lootes, et see korraldus annulleeritakse viivitamata.

Teises vastuvõetud resolutsioonis juhiti tähelepanu sellele, et puu- ja haovedamise vagonetid on lagununud ja raskendavad töötamist; et haovedajate töökoormis on tunduvalt tõusnud; et massikuuri ja kullerikoja vahel olev raudtee ülesõidukoht on koorimate üleveoks kõlbmata; et puumäel valgustus on vilets ja osalt isegi puudub; et pühapäeval tuha väljavedamise kulu tõttu on esmaspäevase valvekorra töökoormis liig suur ja et pakktöös on töölise arv liig väike ja töökoormis üle jõu käiv.

Peale nende väärnähtuste kõrvaldamise nõuti resolutsioonis veel, et töö saalis ja pakktöös viidaks tükitöö alusele.

Varem said töölised vabriku poolt tasuta valgustuspetrooleumi. Nüüd seda enam ei anta. Selle asemel maksetakse 50 senti korteri kohta. Liiter petrooleumi maksab koha peal aga 18 senti. Seega peab tööline normi, s. o. 4 liitri, petrooleumi ostmisel 22 senti juure maksuma. Koosolek nõudis ka selle vahe raha vabriku kanda võtmist. Edasi nõuti veel korterirahade ühtlast normeerimist.

Töölisnõukogu ümbervalimisteks seati kandidaatideks üles: E. Aun, M. Sillat, R. Minn, R. Pöder, J. Kruuse, O. Sõmer, A. Kraiss, B. Liit ja A. Maine. Samadest isikutest moodustati ka valimiskomisjon.

Hiljem valiti töölisnõukogusse E. Aun, A. Maine ja M. Sillat.

A.-s. Eesti Turbatööstused.

Ellamäe käitise töölised pidasid 14. nov. koosoleku. Koosolekut juhatas A. Jännes, protokollis J. Maalmester.

Koosolekul kõneles Töölistekoja instruktor R. Koppelman töölistkonna päevaküsimustest.

Palgaküsimuses otsustati nõuda: palku tõsta kõigil ajatöölistel, ühes arvatud ka kuupalgalisel, 5 senti tummis ja kõigil tükitöödel 10%.

Koosoleku poolt esitati ettepanek: anda käitise juhatusele 2-nädalane (see on kuni

30. nov. 1939. a.) tähtaeg selle palganõudmise kaalumiseks ja, kui selle tähtaja möödumiseks ei ole saadud esitatud nõudmisele, mis on minimaalne, täit vastutulekut käitise juhataste poolt, alustada töötüli seaduslikus korras.

Ettepanek võeti vastu.

Koosolek võttis vastu järgmised resolutsioonid:

Koosolek nõuab, et Eesti rahva töö arvel kogutud sakslaste kapitalid ei läheks Eestile kaduma ja et need jääksid Eesti riigi kätte.

Koosolek nõuab, et praegusel ajal, kus tööliskonda ähvardab tööpuudus, lõpeks igasugune tööpinge tõstmine, mis ilmneb viimase ajal jõujaamas, kus sunnitakse üht katlakütjat töötama 2-hel katlal, mis on ebapraktiline ja osutub üle jõu käivaks.

Koosolek nõuab, et asutaks viivitamata tööliliste elamiskõlvuliste ning ajanõudeile vastavate elukorterite ehitamisele, kus igal perekonnal oleks vähimalt kaks eraldatud ruumi.

Nii kaua kui käitisel ei jatku vajalisel määral vastavaid elukorterid, tuleb tööliliste väliskorterite üürid tasuda täieliselt. Ka ei tohiks säärased nähtused enam korduda, na-

gu lähemas minevikus, kus töölised sunniti tööstuse korbereist lahkuma, ilma et oleks näidatud, kust need töölised oleksid võinud saada uue korteri.

Koosolek nõuab, et praeguse elatistaseme kallinemise tõttu maksetakse perekonna-abiraha ka tööliliste vähimalt 25 senti päevas (kaasa arvatud pühad ja pühapäevad) iga lapse kohta, sest väiksem abiraha osutub ainult nimeliseks, millest nimetamisväärsset abi ei ole.

A.-s. Järvakandi Tehaste

tööliliste üldkoosolek peeti 29. okt. s. a. 114 töölilise osavõtul.

Koosolekut juhatasid H. Madisson ja V. Nõulik, protokollisid E. Meresmaa ja R. Rooba.

Käitise juhataja seletas oma aruandes, et praegu töölisi ei vallandata, ja kui turutingimuste mitteparanemisel tuleb asuda vallandamisele, siis vallandatakse esmajoones majanduslikult paremaid tingimusi olevaid töölisi.

Töölisnõukogu liikmete kandidaatideks seati üles: M. Paas, H. Madisson, E. Tammoja, F. Paju, R. Augjärv, A. Pärn, A. Koopel, N. Tats ja V. Paeste.

Mitmesugust

Johannes Põllupüü 50-aastane

1. novembril s. a. tähistas oma 50. sünnipäeva vanem tööinspektor Joh. Põllupüü. Kuni 1919. a. töötas juubilar erakäitises vastutavatel kohtadel, nagu „Dvigatelis“ jne., mis ajast alates asus riigiteenistusse töökaitse ja sotsiaalkindlustuse ala ametnikuna. Seega võib J. Põllupüü tagasi vaadata ka 20-aastasele riigiteenijale tööle. 1920. a. J. Põllupüü töötas töökaitse komisarina I ja II jaoskonnas ning alates 1927. a. kuni tänini vanema tööinspektorina Sotsiaalministeeriumis.

Kutsetöö kõrval on J. Põllupüü aktiivselt olnud tegev ka ühis- ja seltskondliku elu aladel. Nii oleme võinud teda näha kutseühingulises töös kontori- ja kantseleiteenijate kutseühingus, Sotsiaalministeeriumi ametnike kogus, ametnike laenu- ja hoiukassas, poliitika-teglasena Asutava Kogu päevil ja paljudes majanduslikes ja kultuurilises ühinguis, nagu Nõmme Majaomanike Seltsis, Tallinna Akadeemilises Klubis jne.

Töömahu korraldamise komisjon

töötab 20. oktoobrist pidevalt Majandusministeeriumi tööstusosakonna juures. Komisjonis vaadatakse läbi kõik tööandjate avaldused, mis on esitatud Majandusministeeriumile või Sotsiaalministeeriumile tööliliste vallandamise või tööaja lühendamise asjus. Komisjoni esimeheks on tööstusosakonna direktor ja liikmeteks Sotsiaalministeeriumi töökaitse- ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktor, Kaubandus-tööstuskoja esindaja ja Tööliskoja esindaja. Komisjon enamasti nõustub tööandjate

kavatsustega tööandala lühendamiseks, kuid mõnikord lubab tööandala lühendamist kavatsetud väiksemas ulatuses. Samuti otsustab komisjon mõnikord asendada vallandamise tööandala lühendamisega või teostada vallandamise kokkuleppel töölisnõukoguga. Tööliskoja seisukoht on, et vähemalt nendes tööstusharudes, kus palgad on eriti madalad ja kasud kõrged, peab tööliliste maksma vähemalt 5 päeva seisuraha ka siis, kui tööandajal on 4 või vähem päeva. Sellane moodus on tarvitusel Kreenholmis ja seda tuleb nõuda näit. Kilgase vabrikus kavatsetud tööandala lühendamise puhul; kuid nende küsimuste otsustamine oleneb majandusministri. Majandusministeeriumi tööstusosakonna ülesandeks on vastavate käitiste majandusliku olukorra selgitamine ja tarbe korral sammude astumine tööandja abistamiseks kas toorainete või krediidi muretsemise või turustamisvõimaluste leidmise mõttes.

Komisjoni tegevuse kavas on ka kaugemaleulatavate küsimuste selgitamine, eriti vahendite leidmine üldise töömahu vähenemise ärahoidmiseks ja tööpuuduse pehmendamiseks. Kuid selle töö juure pole komisjon veel tegelevalt asunud.

Kutseühingud

Mööbelseppadel uus juhatus.

Tallinna mööbelseppade kutseühingu peakoosolekul valiti esimeheks A. Mikk ja juhataste liikmeiks A. Kaasik, A. Vender,

A. Tiik, O. Ojap, O. Kurvet ja L. Vakkau. Pealeselle valiti 3-liikmeline revisjonikomisjon.

Segadused Tallinna Puutöölise Kutseühinguga.

Tallinna Puutöölise Kutseühingu põhikirja registreerimiseks olid avalduse esitanud 3 gruppi. Nendest registreeriti Siseministeriumi poolt põhikiri A. Valdrele, E. Siigile ja teistele. Muuseas jäeti registreerimata ka põhikiri A/s. A. M. Lutheri töölisanematele, kellel oli selleks A/s. A. M. Lutheri kui Eesti suurima puutööstuse töölise üldkoosoleku soovitus.

Nüüd on selgunud, et E. Siig (end. töölisanõukogu liige) on läinud Saksa riigi kodakondsusse ja Eestist ära sõitnud. See asjaolu on A/s. Lutheri tööliskonnas tekitanud suurt pahameelt, et jäeti registreerimata töölise usaldusmeeste poolt esitatud põhikiri ja registreeriti see, kelle esindajate hulgas on Eesti riigile ebatruud inimesed.

Töölisanõukogult on nõutud, et see astuks samme asja reviderimisele võtmiseks.

Kutseühingute kodukord

Eesti Trükitöölise Kutseühingute Liit on välja töötanud kutseühingute ja liidu organite kodukorra. Ühingu võivad neid endale eeskujuks hankida Eesti Trükitöölise Liidult, samuti ka Tööliskojast.

Rida töölisesteglasid välja saadetud.

Sisekaitse ülevaade otsusel on Tallinnast välja saadetud: E. Priks, M. Mälk, E. Hiidemets ja Uusmann; Narvast V. Mölder ja Tartust O. Hirsch. Väljasaadetutel on lubatud elada Viljandi-, Valga- ja Võrumaal.

Tallinna Raudteeliini Töölise Kutseühingu koosolek.

Pühapäeval, 12. novembril s. a., toimus Tallinna Raudteeliini Töölise Kutseühingu peakoosolek ühingu organite ellukutsumiseks. Koosoleku avas kolleegiumi esimees A. Saul. Kutseühingute ümberkorraldamise ja raudtee liinitöölise kutseühingute liidu moodustamise ning liidu liikmeiks astumise küsimusi selgitas lähemalt koosolekul kutseüh. liige E. Peterson, mille järele võeti vastu otsus liidu asutamiseks koos Tapa ühingu. Kutseühingu esimeheks valiti A. Saul, juhatuse liikmeiks J. Kivistik, E. Peterson, A. Vaker ja J. Viilup ning revisjonikomisjoni J. Talva, E. Idarand ja V. Viik. Koosolekul valiti ka 21 liidu nõukogu liiget ühes kandidaatidega. Teenistuslike ja majanduslike küsimuste üle kõneles kutseüh. esimees A. Saul, kelle ettekande järele võeti vastu resolutsioonid palkade tõstmiseks ja palgalise puhkeaja laiendamiseks. Läbirääkimistel arutati varustuse, ületundide tasumise ja tükitöö hinnakirjadega seoses olevaid küsimusi.

Kullaseppade kutseühingu suurenes.

Kullasepatöölise kutseühingu peakoosolekul selgus, et uue põhikirja järgi kuuluvad kutseühingusse peale kullaseppade veel kellasepad, optikud ja

peenmehaanikud. Otsustati asutada koos Tartu kullaseppade kutseühinguga liit.

Tööandjatele otsustati esitada uus tükitöö hinnakiri, kus on ette nähtud töötasude tõstmine 20—30%. Samuti nõutakse kollektiivlepingu uuendamist.

Ühingu esimeheks valiti H. Ausmees ja juhatuse A. Tamuri, R. Pikner, R. Kaldmaa, E. Rööding, O. Verro ja K. Kerts. Revisjonikomisjoni valiti H. Böckler, E. Piirimäe ja H. Hunt.

Metallistid asutavad liidu.

Tallinna metallitöölise kutseühingu üldkoosolekul otsustati asutada metallitöölise liit koos Tartu ja Pärnu metallitöölise kutseühinguga.

Ühingu esimeheks valiti Adolf Päss ja juhatuse liikmeiks Kiidelmäe, Klassen, Kuuda, Lepp, Luup, Mölder, Paulson, Petree, Pruul, Pulver, Solvak ja Truums. Revisjonikomisjoni valiti Londo, Vaine, Ulst, Roopberg ja Rekkaro. Uue põhikirja alusel tegutseva ühingu eelarve vastuvõtmiseks kutsutakse kokku uus peakoosolek.

Toidu- ja maitseainetetöölise koosolekuid.

Tallinna kompeki- ja šokolaaditöölise kutseühingu peakoosolekul otsustati astuda toidu- ja maitseainete töölise liitu. Uue kutseühingu esimeheks valiti B. Sürje ja juhatuse liikmeiks H. Pinder, M. Esman, S. Savik ja N. Nava. Revisjonikomisjoni valiti H. Igala, M. Looaru ja O. Kiijen.

Samuti otsustati liidu asutamise küsimus jaatavalt Tallinna joogitöölise kutseühingu peakoosolekul. Joogitöölise kutseühingu esimeheks valiti A. Telliskivi ja juhatuse liikmeiks J. Patsik, M. Leinpuu, H. Murakas, E. Leisman. Revisjonikomisjoni valiti E. Gentz, L. Silberg ja M. Saaler.

Tubakatöölise ühingu peakoosolek.

Tallinna tubakatöölise ühingu koosolekul valiti ühingu esimeheks A. Seks ja abiks V. Tedre, sekretäriks A. Tedre ja abisekretäriks Suviste, laekuriks sai E. Nettan, laekuri abiks M. Kiviraiuja ja varahoidjaks V. Arbet. Revisjonikomisjoni valiti R. Rei, Vainola ja A. Nurga.

Liinitöölised säilitasid oma kutseühingulise iseseisvuse.

Kutseühingute ümberkorraldamine, mis teatavasti venis kaunis pikale, puudutas väga tunduval määral ka raudtee liinitöölise seniseid kutseorganisatsioone ning hoidis kestval alalise häiriva pingel selle küsimuse otsustamiseks lahendamiseks huvitatud aktiivsemaid liinitöölise kutseühinglasid ja töölisanemaid. Liinitöölise rõhuv enamus oli organiseerunud E. V. Raudtee Tee- ja Ehitus- Kuuteen. ja Päevatöölise Kutseühingu ümber, missugune üleriigiline organisatsioon on sel alal tegutsenud juba üle 16 aasta. Paralleelorganisatsioonina tegutses liinitöölise organiseerimise alal 1933. a. lõpust alates E. V. Raudtee Ehi-

tustööliste Kutseühing, mille väikesearvuline liikmeskond koosnes ainult Tallinna rajoonis värvatud liinitöölistest.

Normaalpõhikirjade kinnitamisest peale tekkis järsk pööre ja hakkasid puhuma hoo- pis teised tuuled, mis ohustasid liinitööliste iseseisva kutseelise organiseerimise võimalust. Nimelt tegutses seni raudtee depoode ja te- haste organiseeritud tööliste kutseesindusena E. Raudtee Töölise Ühisus, missugusel kutse- alal töötajate arv on kaks korda väiksem (1400—1500 töölise) liinitööliste arvust (ligi 3000 töölise). Nimetatud kutseühing alustas propagandat liitumiseks liinitööliste kutse- ühingutega. Selleks korraldatud ühised nõu- pidamised ei annud aga mingeid positiivseid tulemusi. Selles olukorras näis ähvardavat liinitööliste kutseorganisatsioon „ukse taha“ jäämine — nende poolt esitatava üleriigilise liinitööliste kutseühingu põhikirja võimalik registreerimata jätmine.

Selles asjas selguse saamiseks tehti liini- tööliste kutseühingute esindajate poolt kordu- vaid käike Siseministeeriumi, peeti veel kord läbirääkimisi ja nõupidamisi depoode ja te- haste töölise kutseühingu esindajatega ühiste kohalike ühingute ja liidu loomise asjus, kuid need katsed lõppesid samuti tulemusteta. Septembrikuu keskpaigani ei olnud võimalik veel midagi kindlat otsustada ega ette võtta. Siis pöörduti veel kord siseministri abi poole ja lahendati otsustavalt ka see küsimus. La- hendus seisis selles, et liinitööliste kutseühin- gutele lubati ehitusameti alal töötavate töö- liste organiseerimiseks registreerida kohalike kutseühingute põhikirjad eeldusega, et neist kohalikest ühingust hiljem moodustatakse liini- tööliste kutseühingute liit.

Analoogiliselt sellele lubati ka depoode ja tehaste töölise kutseühingule — E. Raudtee Töölise Ühisusele — raudtee veoameti alal teenivate tööliste suhtes samuti omaette liidu moodustamine. Seega oli kauakestnud pinge selle küsimuse ümber vähenenud ning asuti kiires korras vajalikele eeltoodele ja formaal- suste täitmisele. Liinitöölised otsustasid asu- tada 6 kohalikku ühingu. 1. ja 6. liini jaos- konna töölised koonduvad Tallinna Raudtee- liini Töölise Kutseühingu ümber. Teistes liinijaoskondades tuleb igasse jaoskonda oma- ette kutseühing, seega luuakse Tapa, Narva, Tartu, Valga ja Pärnu Raudteeliini Töölise Kutseühing, kes omavahel moodustavad Raud- tee Liinitöölise Kutseühingute Liidu.

Novembrikuu jooksul toimus ühingute or- ganite ellukutsumine. Järgneb veel kutse- ühingute liidu moodustamine ja selle tege- vusse rakendamine. Selle töö peatse lõpule- jõudmiseks võivad liinitöölise kutseorganisat- sioonid endid jällegi pühendada oma peamisile ja otsekoheseile ülesandele: asuda energii- selt tegevusse oma liikmeskonna majandusliku, teenistusliku ja õigusliku olukorra paranda- miseks. Sel alal seisab ühingul ees suur töö- väli.

Lõpuks peab märkima, et kuigi liinitöö- liste kutseühinguline organiseerimine uue moo- duse järgi kohalike ühingute kaudu teeb esi- algu teatud raskusi kohapealsete vilunud te- gelaste leidmisel ja on paratamatud mõne-

gused rahalised lisaväljaminekud, võib siiski rahulduda selle teadmiselega, et nüüdsest peale kohtadel tööliskonna isetegevus suureneb, mille tõttu kasvab ja areneb ka raudtee töölis- tegelaste kaader, mis tuleb omakorda kasuks raudtee liinitööliskonnale ja kaudselt kogu Eesti töölisliikumisele.

Raudtee liinitööliskond avaldab tänu neile töolistegelastele, kes liinitöölisi nende kutse- ühingulise isetegevuse taotlemisel on tõhusalt abistanud oma nõu ja toetusega.

Viljandi kutseühingud taotlevad sakslaste kinnisvara omandamist.

Sakslaste ümberasumisega Saksamaale jäi va- baks Viljandis nende pidamisel olnud Saksa Selts- kondliku Ühingu maja. Kuna Viljandi kutseühin- guil puudusid senini oma ruumid, mille tõttu ühingud asusid laialipaisatuna üüriruumides, siis pöördusid Viljandi kutseühingud siseministri poole sooviga, et nimetatud maja antaks kutseühingute valdamisele. Sellega lahendataks kohapealsete kutseühingute eluline vajadus — ruumide küsimus.

Rakvere Nahatöölise Kutseühingu

peakoosolek, umbes 20 liikme osavõtul, peeti 4. novembril Rakvere Käsitöölise Seltsi ruu- mes.

Tööliskoja esindaja instr. H. Isküll kõ- neles kutseühingulisest organiseerimisest ja uutest põhikirjadest.

Varemalt oli Rakveres Tallinna Nahatöö- liste Ametiühingu osakond, kes nüüd sai ise- seisvaks ühinguks.

Esimeheks valiti V. Riit ja juhatase R. Borissov, J. Rootsi ja R. Born. Revisjonikomisjoni valiti A. Aug, J. Borissov ja A. Reinstein.

Otsustati astuda Nahatöölise Liitu. Liidu saadikuks valiti M. Borissov, keda volitati osa võtma ka töölisühingute keskliidu nõu- kogust.

Narva Nahatöölise Kutseühin- gu peakoosolekul, 5. nov. s. a., valiti ühingu esimeheks E. Kaljuvee ja juhatase liik- meiks R. Viine, A. Järveraud, O. Sääl- lik, L. Mölder ja J. Tohver.

Tööliskoja esindaja instr. H. Isküll esines kõnega kutseühingulisest organiseerimisest.

Pärnu sadamatöölise koosolekult.

Pühapäeval, 12. novembril s. a., peeti Pär- nus Üleriigilise Sadamatöölise Kutseühingu Pärnu osakonna asutamise koosolek, mis- sugune moodustati pärast Pärnu sadamatöö- liste ühingu ümberregistreerumist. Koosole- kust võttis osa ligi 80 endise ühingu liit.

A. Offenbach kandis ette referaadi sadamatöölise kutseühingu lähemaist üles- andeist, püstitades uue kutseühingu tegevus- kavaks põhimõtteid: sunduslik haigekassa, sadamatöölise kaadri väljaarendamine ja töölubade kord, sadama tööliste ooteruumide küsimuse lahendamine, töömahu suurenda- mine ja palkade õiglasem jaotus ja organisat- siooni mõjupiirkonna suurendamine.

Seejärele tutvustati koosolijaid kutseühingu põhikirjaga ja selle nõuetega ning asuti vastavate juhtivate organite valimisele.

Kutseühingu osakonna esimeheks valiti J. Tamson.

Uude osakonna juhatusse valiti R. Tui, G. Tammissar, J. Tamm, Al. Veinberg ja R. Erman.

Revisjonikomisjoni valiti lahtisel hääletusel J. Lepik, A. Strikholm ja M. Jürgens. Valiti ka pidutoimkond. Juhatusele tehti ülesandeks määrata vajalised nõukogu liikmed kutseühingu nõukogusse.

Tekkinud küsimuste all algatati jõulupuu korraldamise küsimust liikmeile ja nende lastele. Siin asuti seisukohale, et jõulupuu tuleb korraldada ühes vastavate kingitustega. Kulud kaetakse vajalise korjanduse teel, aga ka ühingu kassat appi võttes.

Jääb vaid soovida, et kutseühingu Pärnu osakond jätkaks oma tegevust ülesseatud tähiseil, millega suudetakse võita sadamatöölisele tunduvald soodustusi ja paremaid töitingimusi.

A.

Metallitöölise olukord uurimisel.

Tallinna metallitöölise kutseühingu poolt on korraldatud uurimus kõigi Tallinna ringkonnas asuvate metallitööstuslike käitiste tööliste palga- ja tööolude kohta.

Elektrikute kollektiivlepingud üles öeldud.

Elektrikute kutseühingu peakoosolekul esitatud aruandeist selgus, et kollektiivlepingud on osaliselt üles öeldud. Tallinna elektrikute ühing koos koos Pärnu ja Viljandi ühinguga asutavad ülemaalse liidu. Aruanded võeti teadmiseks ja arutati ühingu sisemisse ellu puutuvaid küsimusi.

Ühingu esimeheks valiti Oskar Gerber ja juhatuse liikmeiks J. Leene, R. Nõugast, Gr. Bessonov, G. Reitsak, R. Tammerman, L. Sild, F. Tiiman ja A. Humal. Revisjonikomisjoni valiti E. Lausmaa, A. Sander ja H. Poom.

Maalritöölised astuvad ehitustöölise liitu.

Tallinna maalritöölise kutseühingu peakoosolekul otsustati astuda ehitustöölise liitu ja tunnistati vajaliseks ellu kutsuda abistamisfondid. Ühingu esimeheks valiti A. Leinberg ja juhatuse liikmeiks E. Reinbach, J. Reisman, J. Petrov, A. Moose, A. Vilu ja R. Holzman; revisjonikomisjoni valiti A. Virre, U. Mägi ja L. Kariste.

Tapa Raudteeliini Töölise Kutseühingu koosolekult.

Tapa Raudteeliini Töölise Kutseühingu peakoosolek peeti 12. novembril s. a. Koosoleku avas kolleegiumi nimel H. Kasenurm. Kutseühingulisest küsimusist ja liinitöölise kutseühingute liidu loomise vajadusest kõneles Tallinna ühingu juhatuse liige E. Peterson. Kutseühingu esimeheks valiti ühel häälel Gustav Leht, juhatuse liikmeiks H. Kasenurm ja A. Nalviste

ning revisjonikomisjoni liikmeiks H. Mikfeld, T. Öige ja A. Ebrus. Asutatavale liidule valiti koosolekul nõukogu liikmed ja nende asemikud. Kutseühingu liikmemaksuks määrati kuutöölisele kr. 2,50 ja päevatöölisele kr. 1,50 aastas. Majanduslikke ja teenistuslikke küsimusi selgitas Tallinna ühingu juhat. liige A. Saul. Otsustati nõuda jõulupühiks lisatasu päevatöölisele ja madalapalgalisile kuutöölisele.

Töötülid

Narva linavabriku

töölise üldkogu koosolek 8. X otsustas alustada töötüli, esitades palganõudmise 10 snt. ulatuses tunnis. Nõudmine oli suurem kui samaaegne Kreenholmi nõudmine, kuna palgad linavabrikus on eriti madalad. Palga tõstmise viis oli ette nähtud sama mis Kreenholmis. Läbirääkimistel andis töölisnõukogu järele kuni 5,5 sendini, kuid tööandja ei tahtnud vastu tulla rohkem kui 1,5—2 s. ulatuses. Kuna kokkulepe toime ei tulnud, tegi komisjon otsuse tõsta palku 3 sendi võrra tunnis. Otsus kehtib alates 16. nov. 1939 kuni 31. 8. 1940, kui aga elatusmaksumus vahepeal tõuseb üle 5%, võivad töölised alustada töötüli ka varem.

„Astra“ saapavabrikus

Tartus otsustas töölise üldkogu koosolek alustada töötüli, nõudes palgalisa 15% neile tööliste, kes teenivad 40 krooni või vähem 2 nädala jooksul, ja 10% neile, kes teenivad rohkem. Tööinspektori lepituskatsed ei annud tulemusi. Töötülid lahendamise komisjon oma koosolekul 10. nov. saavutas poolte vahel kokkuleppe, mille kohaselt palku tõstetakse 15% võrra neile, kes saavad palku kuni 30 senti tunnis, 10% võrra neile, kes saavad palku 31—40 snt. tunnis, 7% neile, kes saavad 41—45 snt., ja 6% neile, kes saavad tunnis üle 45 sendi. Kokkuleppe tähtaeg on 31. 12. 1940, kuid elatusmaksumuse vähemalt 10% tõusu puhul võivad töölised kokkuleppe üles öelda ka varem.

Lorupi klaasivabrikus

tehti töötüli otsus töölise üldkogu koosolekul 6. novembril. Palganõue oli — 5 snt. tunnis päevatööl ja 20% tükitööl. Klaasipuhujate tasud selles käitises on teatavasti korraldatud kollektiivlepingu alusel; töötüluga püütakse saavutada palkade reguleerimist ja kindlustamist käitise töölistkonna muu osa kohta. Läbirääkimistel vähendas töölisnõukogu palganõudmise 3 sendini ja 10%, kuid tööandja oli nõus tõstma palku vaid osale töölisele, jättes tükitöölised täielikult palgatõusu alt välja. Samuti ei ole tööandja päri tunniteenistuse tagamisega tükitöölisele. Esimene lepituskatse komisjonis 21. novembril ei annud tulemusi. Komisjon katkestas asja arutamise üheks nädalaks, et anda pooltele võimalus omavahel läbi rääkida,

Nõuandenurk

K ü s i m u s : Kas on õigustatud saada lasteabiraha eriseaduste, eripõhikirjade või erielarvete alusel töötavate riigiettevõtete töölised?

V a s t u s : jaatav.

Riigitööliste lasteabiraha seaduse (RT 1935, 35, 324) § 1 jõul maksetakse riigiasutustes ja -ettevõtetes töötavatele töölisele lasteabiraha nende ülalpidamisel olevatelt seaduslikkudele, adopteeritud, legitimeeritud ja teise abikaasa lastelt, kes on sündinud eelmistest abieludest või naisel sündinud vallaslastena, ja samuti naisriigitöölise vallaslastelt. Riigitöölise lasteabiraha seaduse ulatusse puutuvalt tuleb tähendada, et nimetatud seaduse selgelt väljendatud sõnastuse kohaselt riigitöölise lasteabiraha seaduse kehtib kõigi riigiasutustes ja -ettevõtetes töötavate töölise suhtes, olenemata sellest, kas nimetatud asutused ja ettevõtted töötavad eriseaduste või -põhimääruste ja erielarvete alusel või mitte. Riigi-

töölise lasteabiraha seadus, rääkides nimelt riigiasutustest ja -ettevõtetest, ei tee mingit vahet seesuguste asutuste ja ettevõtete vahel, kes töötavad eriseaduste, -põhimääruste ja erielarvete alusel, ja seesuguste asutuste ja ettevõtete vahel, kes ei tööta eriseaduste, -põhimääruste ja erielarvete alusel.

Kuna eriseaduse, -põhimääruse või -elarve alusel töötamine tähendab esijoones ainult erinevat majandamise põhimõtet ja see asjaolu on isenesest tähtsusetu küsimuse lahendamisel, kas asutus või ettevõtte on riigiasutus või mitte, ning kuna riigitöölise lasteabiraha seadusest ei nähtu, et seesugused eriseaduse, -põhimääruse või -elarve alusel töötavad riigiettevõtted või -asutused oleksid riigitöölise lasteabiraha seaduse kehtivusest erandatud, siis tuleb jaatavalt vastata küsimusele, kas riigitöölise lasteabiraha seaduse alusel tuleb maksta lasteabiraha ka eripõhikirjade, eriseaduste või erielarvete alusel töötavate riigiettevõtete ja -asutuste töölisele.

Välismaalt

ROOTSI KUTSEÜHINGUTE EDU.

Rootsi kutseühingud on viimase kümne aasta jooksul sammunud järjekindlalt edu teed. Keskkliidu liikmete arv kasvas 1. jaanuarist—31. detsembrini 1938. a. 57.715 võrra või 840.234-lt 897.949-ni. Liitunud organisatsioonide arv kasvas 41—42-ni ja kohalikke osakondi oli 7407. Keskkliidu liikmeist on 135.316 naist. Viimase 10 aasta jooksul on keskkliidu liikmete arv kasvanud kahekordseks. Keskkliidul oli 1928/29. a. vahetusel 469.409 liiget.

Liitunud organisatsioonid maksid 1938. a. keskkliidule 3.296.016 krooni liikmemaksu. Keskkliidu väljaminekuist on läinud aastal antud 493.920 kr. toetuseks ja 800.000 kr. poliitiliste põgenikkude toetuseks ja Hispaania abistamiseks. Keskkliidu kooli ümberehitamiseks ja laiendamiseks anti 90.000 krooni ja kasvatuse ning õpingute jaoks 300.000 kr.

Kuna Rootsi kutseühingute keskkliidu liikmete arv on vahepeal tõusnud ligi 920.000 tuhandeni, siis on Rootsi suhteliselt tugevaima kutseühingulise liikpumisega maa kogu maailmas. Kutseühingute keskkliidu liikmete arv moodustab 14% kogu 6.284.700-lisest rootsi rahvast. See on kõrgeim protsent kogu maailmas.

1937. a. andmete järgi oli Prantsusmaa teisel kohal 12,9%-ga. Prantsusmaa keskkliidul oli nimelt 5.400.000 liiget, kuna kogu rahva arv tõusis 41.950.000-ni. Kolmandal kohal asuvad Daani kutseühingud 12%-ga. Tegelikult võivad Daani ühingud nüüd olla teisel kohal, kuna Prantsuse kutseühingute liikmete arv on langenud, Daanis aga tõusnud. Daani rahva arv oli 3.749.000, kuna kutseühingute keskkliidul oli 451.629 liiget.

Norras oli rahvaarv 2.907.000 ja kutse-

ühingute keskkliidul 323.156 liiget, organiseeritute protsent rahvaarvust seega 11,1.

Inglise kutseühingute keskkliidul oli 4.695.065 liiget, kuna rahvaarv Inglismaal oli 47.431.000 — organiseeritute protsent seega 9,9. Belgias oli organiseeritute protsent 6,9, Šveitsis 5,3, Hollandis 3,4 ja Soomes 1,1.

Seega on kõik kolm skandinaavia riiki oma kutseühinguliselt tugevusest esimesel kohal maailmas.

Vabrikutöölise internatsionaali tegevusest.

Vabrikutöölise rahvusvahelise kutsesekretariaadi tegevusaruande järele on 1938. a. internatsionaali vastu võetud daani ja prantsuse klaasitöölise liidu kokku 120.000 liikmega. Hispaania ja Tšehhoslovakkia sündmuste tõttu on liikmete arv langenud 49.051 võrra mõlema nimetatud maa kohta. Prantsuse keemia- ja paberitöölise liidud on kaotanud tunduvalt liikmeid. Teistes riikides on aga liikmete arv kasvanud kokku 13.777 võrra. Hispaaniast Prantsusmaale põgenenud keemia-, paberi- ja klaasitöölise toetamiseks määrati 25.000 franki. Sekretär K. de Jouget volitati Rahvusvahelise Ametiühingute Liidu algatusel P.-A. Ühendriike külastama, et luua lähemat kontakti ameerika keemia-, paberi- ja klaasitöölisega.

Samuti tehti sekretärile kohuseks selgitada ekskursiooni võimalust Venemaale, et kohal tutvuda vene keemia-, paberi- ja klaasitöölise olukorraga. Selle küsimuse otsustab lõplikult tuleval aastal kokkuastuv eksekutiiv.

Kutsesekretariaat koostab praegu rahvusvahelist uurimust kummitöölise palga- ja tööolude kohta. Avaldati soovi, et pärast ülevaate koostamist kutsutaks kokku rahvusvaheline kummitöölise konverents.

Tegev toimetaja: *Lui Metslang*, vastutav toimetaja: *Anatol Renning*, väljaandja: Tööliskoda.

Ilmunud 28. novembril 1939. a.

A/s. **WILL**

Vabrik Narvas ja
peakontor Tallinnas
V.-Karja 12

RESTORAN-ÖÖLOKAAL

„Astoria“

MUUSIKA
TANTS
KABAREE

HARJU 19

TELEF. 437-00

Daamid del tähele panna!

*Kas olete juba tutvunud
«Rauaniit'i» uudissaadustega?
On juba üldteatavaks saanud, et «Rauaniit'i» saadused
on kerkinud jälle esirinda*

Moodsaid ja kõrgekvaliteedilisi

**kleidi- ja manliriideid,
paelu ja pitse**

pakub suures valikus

**A-S.
RAUANIIT**

Sukatööstus

A/S. „Cotton“

Tallinn, Põhja pst. 7 Telef. 432-63

Konservitööstus

A. M. Anderson

Tallinn, Sõja 44 Telef. 439-18

K/K. „UNIVERSAL“

om. I. Baskin

Tallinn, S.-Karja 4-9 Telef. 435-46

Naiste ja meeste
valmisriiete äri

B. Rubanovitsch

Harju tän. 22/24

Kõnetr. 436-95

VALMISRIIETEÄRI

„TUGEV“

Tallinn, Harju tän. 39

Valmisriietekauplus

Peeter Põder

Tallinnas, Kullasepa 16

Suur valik hooaja uudiseist

Tellige „Tööliskoja Teatajat“